

"Det är barnen som kommer i kläm"

Eller den byråkratiska normativismen och det endemiska

"Hemmasittandet"

Jakob Nielsen

Sociologiska Institutionen

Kandidatuppsats i sociologi, 15 h.p.
Ht 2025

Handledare: Vanessa Lynn Barker

Stockholms
universitet

Sammanfattning

I denna kandidatuppsats undersöks fenomenet ”hemmasittare”. Med detta menas personer som fastnar i en isolerad, resignerad och förvirrad vardag utan delaktighet i skolan, arbetsmarknaden eller träning av någon sort. Syftet med uppsatsen är att se varför unga i allt större utsträckning ”fastnar” i övergången från barn till vuxen med ett särskilt fokus på det rent sociala: livsstil, socialisering och föräldrastil. Datamaterialet består av 6 narrativt kronologiska intervjuer med unga vuxna mellan 20 och 30 år i någon form av medelklass eller uppåt. Som inferensmetod har abduktion använts för att skapa generaliserbara teman, eller gemensamma sociala behov för att ungdomen ska kunna bli vuxen: Engagemang, samhörighet och mentorskap. Dessa har därefter lagt grunden till en teori om social handling samt passivitet och har därefter syntetiseras med de tre anpassade teorierna social hälsolivstil, livsstilskapital och intensivt föräldraskap. Resultatet påvisar att barnet behöver ha kul, känna sig kompetent och bli behandlat på ett rättvist sätt för att engagemang ska blomma ut. Det krävs en gedigen samhörigheten där barnet kan få den konkreta möjligheten att delta och känna sig delaktig på ett subjektivt plan. Även digital samhörighet kan ses som en ”blessing and a curse”, med särskilda förtjänster och nackdelar. Det krävs också ett emotionellt stadigvarande mentorskap som ger barnet den trygghet och vägledning som behövs. Ungdomen behöver en viss typ av handlingsfrihet, att kunna påverka och göra nytta, att utföra ett eget mentorskap som är särskilt viktigt för att bli vuxen. Vad som framstår är att engagemang, samhörighet och mentorskap skapar en helig triad, eller de nödvändiga ingredienserna för ett bra liv, och i deras avsaknad infinner sig en mörk triad av resignation, isolation och förvirring. Återkommande är att byråkratin motverkar barnets handlingsfrihet, sätter dem i ett fack och blockerar deras utveckling vilket skapar ett stort onödigt lidande som föranleder ett ”hemmasittande”. Allmänt går det att säga att forskningen är för fokuserad på enskilda träd i stället för hela skogen. Ambitionen med denna kandidatuppsats är att skapa en skog av alla separata träd, eftersom det är denna forskares mening att fenomenet inte kan förstås utan att olika element tillåts interagera med varandra, och att den större helheten påvisas. Därav kan kandidatuppsatsen ses som en initial undersökande ansats, om hur

samhället inte erbjuder unga de nödvändiga socioemotionella verktygen för att kunna bli vuxna och fullvärdiga medborgare.

Nyckelord: "Hemmasittande", utanförskap, socialisering, livsstil, övergång till vuxenlivet, skola, digitalt liv, vardag, byråkrati, engagemang, samhörighet och mentorskap.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Avgränsningar	3
1.3 Disposition	4
2. Teori	5
3. Tidigare forskning	6
3.1 Barndomen	6
3.2 Övergång - Organisatorisk/kulturell kontext	6
4. Metod och data	7
4.1 Inferensmetod	7
4.2 Val av forskningsmetod	8
4.3 Intervjuguide och intervjuteknik	8
4.4 Urval	10
4.5 Kodning och analys	11
4.6 Etik	12
5. Resultat	13
5.1 Engagemang	13
5.1.1 Att ha kul och vara kompetent	13
5.1.2 Orättvis behandling	16
5.2 Samhörighet	18
5.2.1 Fysisk samhörighet	18
5.2.2 Digital samhörighet	20

5.3 Mentorskap	22
5.3.1 Mentorskap i familj och intima relationer	22
5.3.2 Mentorskap i officiella sammanhang	24
5.3.3 Utövandet av eget mentorskap	25
6. Diskussion	26
6.1 Teori om social handling	26
6.2 Livsstilskapital och engagemang	27
6.3 Social hälsolivsstil och samhörighet	29
6.4 Intensivt föräldraskap och mentorskap	30
6.5 Avslutning och syntetisering	31
7. Referenslista	33
8. Bilagor	37
8.1 Diagram	37
8.1.1 Relationsdiagram av den heliga triaden	37
8.1.2 Relationsdiagram av den mörka triaden	37
8.1.3 Venndiagram av den ljusa triaden med teorier	38
8.1.4 Venndiagram av den mörka triaden med teorier	39
8.2 Missivbrev	40
8.3 Intervjuguide	41

1. Inledning

Idag finns det en typ av social kris, där unga, med nominellt alla förutsättningar för att lyckas fastnar i övergången från den obligatoriska skolgången till vuxenlivet. Detta kan betraktas som ett större socialt problem med en mängd olika faktorer som skolgång, familjeliv, socialt nätverk, intressen, livsstil, digital uppkoppling som alla utmynnar i en för individen säregen socialisering. Dessa återkommande sociala problem, att stanna hemma och isolera sig själv beskriver sannolikt djupare och mer komplexa problem i hur samhället är strukturerat och vilka faktiska möjligheter som ges till ungdomen. Vad som gör detta ännu mer intressant är att ”hemmasittande” tenderar att ske hos ett av barnen i en syskonskara (Ett uppreparande mönster som forskaren har sett i sin vardag), medan andra har ”normala” och framgångsrika liv. Vad beror detta på?

Mycket av forskning inom en svensk kontext har handlat om ungdomar som själva, eller vars förälder, har en migrationsbakgrund samt personer som har haft en särskilt otrygg uppväxt med drogmisbruk, frånvarande föräldrar och fosterhem. Detta kan anses vara angeläget, eftersom sociologin generellt sett söker sig till de mest utsatta grupperna (Mucf, 2023). Däremot kan dessa förklaringsmodeller anses ganska givna, att det ofta finns relativt tydliga förklaringen till varför en ung vuxen kan ha problem såsom strukturell diskriminering (Bursell, 2015, s. 290-293). Det är viktigt att påpeka att generaliseringar kring migrantbarn kan skapa långtgående stigma som skadar deras hälsa och sociala liv (Douglas et al, 2023, s. 1414). Forskningsområdet breddas till de grupper som kan anses ha en större ekonomisk och social trygghet, medelklassen och uppåt, där barnet ofta har tillgång till en hyfsad skola, möjligheten att köpa prylar för personliga intressen, föräldrar som allmänt har mer kunskap om hur samhället ska navigeras och tillgång till en mängd olika aktiviteter. Om det generellt sett är unga vuxna från alla samhällssegment som faller in i ett ”hemmasittande”, oberoende deras ekonomiska trygghet och sociala möjligheter, borde detta säga något särskilt oroväckande om hur det svenska samhället fungerar.

Det finns även forskning kring hälsolivsstilar och idéer om olika typer av föräldraskap (som intensivt föräldraskap) som ofta har en inriktning på hur dessa kan hjälpa barnet att navigera det moderna samhället eller få socioekonomiska fördelar. Emellertid borde det finnas baksidor när det gäller de gängse idéerna om barnuppfostran som skulle kunna illustreras med hjälp av

”hemmasittarfenomenet”. Vad händer exempelvis när uppfostringsstilens specialisering krockar med barnets individualitet?

1.1 Syfte och frågeställning

Det övergripande **syftet** är att förstå hur den unga vuxnas (mellan 20 till 30 år) livsstil, vardagsliv och socialisering kan ha påverkat att de har fastnat i ett ”hemmasittande”.

”Hemmasittandet” kan anses särskilt viktigt att forska kring eftersom många unga riskerar att fastna i ett permanent utanförskap, med både konsekvenser för dem själva och deras närstående. Om fenomenet tillåts att sprida ut sig kan ”samhällskontraktet genom arbetet” hotas med påföljande sociala och ekonomiska konsekvenser (Anderssen & Trädgårdh, 2022, s. 7). Om problemet ska dras till sin spets, syftar hemmasittandet också på att övergången från barndomen till vuxenlivet är alldeles för komplicerad och utmanande, i formen att få en bostad, arbete, plugga, navigera samhället, leva upp till kraven på självständighet och att vara vuxen. Om det utöver detta finns en rad olika strukturella blockeringar för den unga vuxna som gör övergången väsentligt svårare än vad den behöver vara, föranleder detta att en rad olika politiska reformer borde genomföras, eftersom svårigheterna som drabbar ”hemmasittargruppen” sannolikt påverkar de flesta unga vuxna i övergångsfasen. Genom att studera ”hemmasittare” går det därav att förstå hur övergången till vuxenlivet är för unga idag och se eventuella möjligheter för att förbättra livssituationen för en bred del av befolkningen.

I denna kandidatuppsats är ansatsen att försöka kombinera socialiseringsperspektivet med hälsoperspektivet. Idén här att det finns en typ av social hälsa, bortom de hälsolivstilar som de med en högre socioekonomisk status har (Möllborn & Modile, 2022, s. 5–6). Med andra ord att det kan finnas livsstilar, efterföljande socialisering och livserfarenheter som kan kategoriseras som hälsosamma, i den mening att personen får ett gynnsamt och lyckligt liv. Kan det påvisas något mönster mellan respondenterna som visar på att de har haft en gemensam typ av livsstil eller livserfarenhet som har försatt dem i ”hemmasittandet”? På detta vis kan variationen i resultat för barn i samma familj påvisas. Om ena barnet spelar fotboll och är engagerad i ett politisk ungdomsförbund, medan det andra barnet föredrar att sitta hemma och spela datorspel, vilket av dessa har då störst risk att fastna i ett ”hemmasittande”?

Vidare är det moderna samhället synnerligen komplext och är svårt att navigera för en ung person, därav kan det vara nödvändighet att undersöka vilken typ av vägledning som kan

hjälpa en ungdom att ta klivet in i vuxenlivet, eller vad brist på vägledning inom en kontext gör för att öka risken för ett ”hemmasittande”.

Forskningens frågeställningar är därmed:

1. Hur upplever unga vuxna övergången från skolan till vuxenlivet?
2. Vilken typ av socialiseringen leder till en lyckad övergång och en bra ”social” hälsa?
3. Hur påverkar mentorskap eller föräldrastil barnets utveckling?

1.2 Avgränsningar

Som nämnts i tidigare partier var ansatsen att de som har en migrantbakgrund, har en lägre socioekonomisk status och en ytterst brokig barndom skulle undvikas. Utöver det nämnda forskningsrelaterade anledning finns också en etisk och erfarenhetsmässig aspekt. De som har en migrantbakgrund kan ha livserfarenheter som en vit svensk inte kan relatera till tillräckligt mycket, där svårhanterliga sociala situationer kan uppstå. Vid ett första forskningsprojekt kan det anses olämpligt att börja intervjua om saker som är särskilt känsliga såsom missbruk, misshandel och grovt otrygga uppväxter. På grund av det stora bortfallet, omöjligheten att förutse en enskild respondents bakgrund och vad som framstod som en stadigvarande upplevelse av respondenter som har levt hårda liv, framstår det som oundvikligt och nödvändigt, att vissa traumatiska detaljer kommer upp i livsberättelsen. För att skydda både forskare och respondent har dessa frågor behandlats med stor försiktighet, och varsamt letts tillbaka till intervjuguiden och de mer vardagliga aspekterna av livshistorien (Se bilaga 8.3: Intervjuguiden). Även de grövre detaljer som har berättats av respondenter i förtroende till forskaren, kommer inte heller att användas på grund av deras känslighet.

I en perfekt värld skulle urvalet sannolikt avgränsas ytterligare, men den större variationen i män, kvinnor och socioekonomisk status påvisar också gemensamma mönster över en större grupp sociala kategorier, vilket ger en större generaliserbarhet (Bryman, 2018, s. 484-485). Gruppen är heterogen i en klassisk mening, där ”hemmasittandet” inte tillhör en enskild social kategori, vilket gör det nödvändigt att tänka bortom traditionella avgränsningar, bearbeta empiriskt material på nya sätt och hitta intressanta mönster.

För den här typen av forskning skulle det vara ytterst lämpligt att ta med de som har någon typ av diagnos, eller framför allt de som har en autismspektrumdiagnos. Dessa är ofta den vanligaste förekommande gruppen inom ”hemmasittandefenomenet” (Autism Sverige, 2025,

s. 2). Vidare finns det en rad organisatoriska vägar att nå denna grupp, behovet är stort från civilsamhället och efterfrågas av autister själva (Habiliteringen, 2024). Eftersom etikreglerna för denna kurs kategoriserar alla autister som en utsatt grupp, oberoende av livserfarenhet eller vad som forskas kring, som extra "känslig" var den initiala tanken att avgränsa urvalet från denna grupp som hade varit ytterst intressant att studera. Vad som framkom i letandet av respondenter, genom personliga kontakter och genom "neutrala" organisationer är att diagnoser var allstädes närvarande hos princip alla unga vuxna på fältet. Det blev praktiskt omöjligt att sortera ut dessa människor. För att följa de etiska reglerna har däremot inga aktiva frågor ställts om diagnoser, och när de kommer på tal kommer dessa perspektiv att lyssnas på för att sedan gå vidare med intervjufrågorna (Se bilaga 8.3: Intervjuguiden). Vad som behövs påstrykas här är att väsentliga delar av förklaringsmodellen kring "hemmasittande" inte kan användas, diskuteras eller undersökas noggrannare, vilket gör denna kandidatuppsats oundvikligen ofullständig. Konsekvensen blir att dessa typer av personer inte kan förmedla deras egentliga erfarenheter, och därmed att forskningens validitet minskar (Bryman, 2018, s. 72-73). Försättningsvis försvåras införandet av möjliga insatser och reformer, igenkänning i den sociala gruppen, ökad stigmatisering och en förminskad samhörighet som även är en av de återkommande problemen i alla respondenters intervjuer. Forskningens etikregler blir ytterligare en del av problemet i den endemiska byråkratiska låsningen, och anses av denna student, och autist, som oetiska.

1.3 Disposition

Efter inledning kommer de tre anpassade teorierna att introduceras, därefter en genomgång av tidigare forskning där struktur och aktör används för att förklara skillnader i den tidigare forskningens perspektiv. I Metod och data beskrivs abduktion som inferensmetod, val av forskningsmetod, en beskrivning av intervjuguiden, urval, kodning och analys och slutligen en etisk reflektion. Resultatet struktureras med hjälp av abduktiva teman som sedan fyller ut de anpassade teorierna, som även förankras i tidigare forskning. I diskussionen presenteras en abduktiv teori om social handling, varje anpassad teori analyseras och syntetiseras sedan till en slutgiltig poäng eller helhet.

2 Teori

Det första teorin som kommer användas är Cockerhams **hälsolivsstilar**. Dessa hälsolivsstilar fungerar som en konsekvens av individens socioekonomiska klass, kön, etnicitet, ålder, gemenskaper som den tillhör och levnadsförhållanden. Hälsolivsstilar kan också ses som resultatet av en säregen socialisering som påverkar individens livschanser. Begreppet används för att förklara hälsa i en delvis snävare mening, alltså den fysiska eller mentala hälsan (Cockerham, Rütten, & Abel, 1997, s. 336-338). Ansatsen i denna kandidatuppsats är att utvidga Cockerhams begreppsapparat även på den sociala hälsan, som kan definieras som mängden sociala kontakter, tillförlitligheten i dessa, stöd från närstående, delaktighet i civilsamhället eller en vardaglig syssla som jobb, studier eller praktik.

Det andra teorin som kommer användas är Bourdieus begrepp om **kapital**, eller främst **kulturellt** eller **socialt kapital**. Möjligtvis skulle dessa kunna beskrivas genom ett **livsstilskapital**, som syftar på den sociala och kulturella statusen av att ha en viss livsstil och de relativa möjligheterna som ges av att leva livstilen (Bourdieu, 1991, s. 249-254). Vad som är intressant här är att vid olika sociala grupperingar och tillfällen kommer vissa livsstilar anses vara mer status bärande och möjliggörande än andra. Annorlunda uttryck skulle livsstilskapitalet kunna förklaras som motorn eller verktyget som möjliggör de andra kapitalformerna, och som blir nödvändig för den unga vuxna att internalisera om den ska bli framgångsrik. Vad som framkommer under uppsatsens genomförande är att livsstilskapitalet handlar mer om personliga egenskaper som krävs i navigerandet av ett neoliberalt byråkratisamhälle.

Det tredje teorin som kommer användas är föreställningen om ett **intensivt föräldraskap**. Detta syftar på en typ av medelklassuppfostran där föräldern är ytterst aktiv i sina barns angelägenheter (Lareau, 2018, s. 444). Målet med denna är att säkerställa framgång för barnet i en tid av osäkerhet kring framtidsutsikter och i en svensk kontext hög arbetslöshet. I grunden handlar det intensiva föräldraskapet om att göra barnet redo för vuxenlivet där lärandet eller skapandet av en särskild livsstil för barnet blir det främsta verktyget (ibid). Ansatsen är att försöka se hur ett annan typ av intensivt föräldraskap skulle kunna uppnås, om en intensiv emotionellt närvarande, trygg och tålmodig vägledning som kan generaliseras till ett mentorskap i en vidare kontext till civilsamhällets aktörer, myndigheter och andra vuxna.

Alla tre tillsammans förutsäger att det är personens sociala erfarenheter, av vänner, skola, familj, arbetsplats och myndigheter som är de främsta förklaringarna till varför någon fastnar i ”hemmasittandet” och inte traditionella markörer som socioekonomisk status eller könstillhörighet.

3. Tidigare forskning

3.1 Barndom

Generellt sett menar tidigare forskning att barndomen, hur den ser ut och vilka möjligheter barnet ges är den avgörande faktor för ett framtida framgångsrikt liv (Lareau, 2018; Möllborn & Modile, 2022; Möllborn, Pace & Rigels 2024; Reeves, 2022). Föräldrar, särskilt sådana från medelklassen, tenderar även att ha ett individualiserat angreppssätt när det gäller sina barns uppfostran. Exempelvis kan vissa föreställningar om fysisk hälsa ge ett socioekonomiskt övertag för medelklassen och uppåt (Möllborn & Modile, 2022, s. 5). Fortsättningsvis finns det en rad strategier som ”elite achievement”, barnets framtida oberoende, familjesamhörighet och ”låta barnet vara barn” som i olika utsträckning syftar på välmående eller framgång (Möllborn, Pace & Rigels, 2024, s.11). På samma vis som hos Lareau (2018, s. 444) framkommer ett pussel om olika uppfostringsstilars relativa fördelar och nackdelar, om hur barnet kan lyckas navigera det moderna samhället utifrån ett egalitärt perspektiv, och mindre om barnets emotionella behov. Liknande artiklar såsom skapandet av ett kulturellt kapital för barn från etniska minoriteter fokuserar på hur dessa ska hävda sig, och få de förmågor de behöver för att kunna prestera på samma nivå som vita svenska barn (Månsson, Ydhag & Osman, 2021 s. 130-133).

Det andra sidan av myntet syftar mer på ungdomens egentliga emotionella behov, om hur dessa kan bemötas. Särskilt Richard Reeves bok syftar på pojkars faktiska behov för att lyckas, och inte hur barnet ska konformera sig efter en byråkratisk mall. Detta kan vara en tidigare skolgång, manliga lärare och fadersfigurer (Reeves, 2022, s. 40-42, 134-135). Konsekvenserna av att pojkar inte får rätt typ av stöd kan synas i Gottzéns (2025, s. 14-18) artikel där ett manligt förakt riktas mot kvinnor, och inte de faktiska neoliberala samhällsstrukturer som har skapat deras lidande.

En annan ingångspunkt är att föreställa sig ungdomars egna strategier för att möta sina emotionella behov eller navigera det moderna samhället. Wilson (2015, s. 289-291) beskriver

hur digital kommunikation inte nödvändigtvis är något ont, utan kan fungera som en fristad eller en utvidgning av ungdomens sociala rum, eller som en typ av ”self-care” genom konsumtion och sociala interaktioner.

3.2 Övergång till vuxenlivet

Organisatorisk/kulturell kontext

Återkommande i litteraturen är att det finns två synsätt att se på ungdomars övergångsfas till vuxenlivet. Den ena vilken är mer individualiserad som diskuterar vilka typer av förmågor som ungdomen behöver, eller som saknas för en lyckad övergång. Den andra som försöker ge en bredare kulturell, organisatorisk och strukturell kontext till hur övergången normativt fungerar. I grunden är det konflikten mellan struktur och aktör som gör sig påmind i olika utsträckning i artiklarna. I den mer extrema änden av aktörskapet finns föreställningar om hur ungdomar med en migrantbakgrund kan skapa sig ett kosmopolitisk kapital, alltså att använda sig av sina särskilda livserfarenheter som ett socioekonomiskt klättringsverktyg (Packwood, 2022, s. 12-13).

Om ordet ”hemmasittare” analyseras går det att se att bakom ordets konstruktion finns en individualiserad föreställning om problemets natur. Att ungdomen ”väljer” subjektivt att stanna hemma. Vad som framkommer i den mesta forskningen är dock att ungdomen badar i en kontext, en struktur, som är oskiljaktig dennas person. Det mest konkreta exemplet av detta är den svenska bostadsmarknaden som gör det nästintill omöjligt för många unga att äga en bostad eller få tag i ett förstahandskontrakt. Detta gör i sin tur att många unga inte kan röra sig kulturellt framåt i det normativa livsloppet (Grander, 2021, s. 516-518). Eller skolreformer de senaste tjugo åren som har sökt skapa en större standardisering (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 203).

Den svenska nutiden befinner sig i en historisk och kulturell säregen kontext, som till stor del skiljer sig åt från traditionella föreställningar om att ungdomen klart ska bli vuxen. I stället pågår en ”yo-yo-process” där den unga vuxna stannar som barn, delvis blir vuxen eller hoppar mellan stadier (Walther, 2006, s. 120-123). Försättningsvis är den skandinaviska kontexten mer benägen mot universalism, ett livslångt lärande och skapandet av en livsbiografi (Walther, 2006, s. 127). I modern tid har även tidigare strukturella förklaringar rört sig mot en individualiserad riktning, eller vad som kallas ett ”agentic approach”, en neoliberal föreställningen om individens ansvar och fel vid misslyckanden (Sundelin, Lindgren &

Lundahl, 2023 s. 203). Detta ideologiska skifte leder konkret även till ett minskat socialt stöd och att individen själv ska lösa sina egna problem (Helms Jørgensen, Järvinen, & Lundahl, 2019, s. 291-293). Det finns även inom den svenska kontexten försök att anpassa sig till ungdomars behov genom anpassade utbildningsformer, eller mer nyligen genom samordningsprojekt som agerar som ”spindeln i nätet” för att få ut unga ut i vuxenlivet (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 24-25).

4. Metod och data

4.1 Inferensmetod

Eftersom ”hemmasittarfenomenet” är heterogent och relativt outforskat kan det vara svårt att finna en deduktiv teori som passar, utan att i sin tur förvränga det empiriska materialets giltighet och den efterföljande risken av att intervjufrågorna inte är användbara för att undersöka respondentens situation (Bryman, 2018, s. 46). Samtidigt kan de vara svårt att hitta någon typ av tillförlitlig generalisering eller förståelse om slutsatser hittas genom induktion, eftersom ”hemmasittande” är socialt komplext med många komponenter (Bryman, 2018, s. 48-49). Eller annorlunda uttryck mängden teoretiska vinklar som kan användas. Därav kommer abduktion användas.

Vad som följer av en abduktiv process är att materialet och teman som uppstår kommer i vissa instanser vara säregt, och kommer svårtligen kunna hittas i närliggande akademisk litteratur. Även vissa sektioner av resultatet kommer lägga en större vikt på den abduktiva teoretiska processen för att förtydliga vad begreppen faktiskt innefattar.

4.2 Val av forskningsmetod

Om det presenterad syftet och frågeställningarna skärskådas försöker dessa nå en djup förståelse kring en enskild individs livssituation. Vidare kan föreställningar som livsstilar, föräldrastil och socialisering konkret inte kvantifieras utan att bli enormt reducerade och följaktligen förlora sitt egentliga värde. Dessa företeelser är i grunden essentiellt subjektiva eftersom det finns en stor variation, övergripande komplexitet och mänsklighet.

Valet för den specifika intervjutypen blev en narrativ kronologisk intervjustruktur (Bryman, 2018, s. 586). En strukturerad intervju kan anses bli formel, och rimma illa med en abduktiv process där materialet ska kunna ”slå tillbaka”. Det måste finnas möjlighet för respondenten

att bryta mönstret lite, för att kunna säga oväntade saker. Eftersom det handlar om relativt intima saker behövs också en mer informell intervjustruktur (Bryman, 2018, s. 257-258). Vad som följer är att den narrativa intervjun är det bästa sättet att få fram data som är ”från insidan” och som kan ge forskningen slagkraftighet genom det emotionella och personliga djupet som eventuellt kan påvisas. Utöver detta liknar undersökning en livshistorieintervju i miniatyr, genom att den består av en kronologisk berättelse från barndomen till början av vuxenlivet (Öberg, 2022, s. 79-80).

4.3 Intervjuguide och intervjuteknik

Eftersom ”hemmasittarfenomenet” är relativt outforskat, särskilt i de segment av population som inte består av arbetarklassen eller de med en etnisk minoritet, är det svårt att på förhand ge en teoretisk inriktning eller att snäva in intervjuguiden på vissa enskilda frågor (Se bilaga 8.3: Intervjuguiden). Detta skulle föra med sig den avsevärda risken av att intervjuguiden inte kan användas på en rad olika respondenter. På detta vis framstår intervjuguiden, med elva teman, som ett stort nät som är menat som en initial utforskning av fenomenet (Lareau, 2021, s. 85-88). Detta kräver i sin tur en relativt stor grad av improvisation i intervjuerna, där aspekter ges olika vikt beroende på respondenten, och där även information som inte förutsätts av forskaren förs fram (Lareau, 2021, s. 100-101). Följaktligen kommer det som upplevs mest intressant av intervjuaren och respondenten sannolikt ges mer tid. Däremot skapar detta ett problem i att vissa aspekter ges mer tid och plats hos vissa respondenter än hos andra, vilket kan göra jämförelser över hela gruppen svårare. Det andra sättet är att stelbent hålla sig till intervjuguiden, men detta framstår som att det motverka syftet med att hitta ny information och som en tråkigare upplevelse.

Intervjuguiden har konstruerats så generellt som möjligt, där alla respondenter rimligen kan svara på de flesta frågor. Alla unga vuxna har haft ett familjeliv, skolgång, intressen och ett vuxenliv av något slag (Se bilaga 8.3: Intervjuguiden). Detta ger forskaren en flexibilitet att kunna ställa sina frågor till ett varierat urval av respondenter (Lareau, 2021, s. 85-88). Detta kan sammankopplas med den stora mängden heterogenitet i fältet. I dagens samhälle, och i varje individs liv, interagerar en rad olika faktorer som skapar en delvis säregen livshistoria eller berättelse. Försättningsvis är ”hemmasittande” ofta ett beteende som är socialt, och som påverkas av den egna livserfarenheten.

Den mer generella formen för frågorna kan också härledas till det empiriska urvalets tillgänglighet (Bryman, 2018, s. 509-510). ”Hemmasittare” är ofta isolerade individer som

inte har någon större kontakt med samhället, med en medföljande skygghet. Det kan vara svårt att hitta tillräckligt många för en intervju. Ytterligare kan "hemmasittarnas" livssituation innefatta stigma och en ovilja att bli sedd. På detta vis uppstår en risk om urvalet snävs ner för mycket, säg att urvalet endast ska innefatta män från överklassen, att tillräckligt många respondenter inte kan hittas i tid. Mängden organisationer, kommuner och privatpersoner som kan kontaktas minskas även drastiskt. Eftersom kandidatuppsats har ett begränsat tidsomfång behöver urvalet breddas till de som är en del av medelklassen eller uppåt, oberoende kön eller etnicitet. Denna breddning ger en analysmöjlighet då det går att jämföra vad exempelvis en kvinna i medelklassen har för livshistorik och livssituation i relation till en man i överklassen. Här finns det en samtidig brist och förtjänst. Studien förlorar en viss precision där teman som skulle kunna appliceras enbart på män inte kan användas, som förändringen av könsnormer och förvirring i vad en mans roll är. På samma sätt missar intervjuguiden frågor om etnisk diskriminering, rasism och en olikvärdiga skola. Det finns en risk att essentiella delar av respondenternas vardag inte fångas upp i studien och lämnas osagda, vilket i sin tur kan skapa en eventuell frustration. Däremot finns det också en fördel med detta förhållningssätt. Eftersom intervjufrågorna är generella kommer det vara enklare att se likheter mellan respondenter som har olika sociala kategorier. Hur skiljer sig exempelvis män och kvinnors intressen åt, eller deras sätt att vara digitalt uppkopplade? På detta vis går det att urskilja olika vägar in i "hemmasittande" och vilka problem som blir framstående för en viss social kategori. Det är också möjligt att det går att upptäcka generella mönster i alla de sociala kategorierna. Exempelvis att vara engagerad i studentrådet kan anses vara ett bra sätt att socialiseras för en ungdom i avseendet framtida livsmöjligheter, eller att spendera mycket ensamtid i hemmet skapar en större utsatthet och risk för ett "hemmasittande".

4.4 Urval

Urvalets svårillgänglighet och kandidatuppsatsens tidsbegränsningar skapar ett ytterligare problem, vilket är att forskaren behöver söka sig till många platser för att hitta respondenter (Bryman, 2018, s. 509-510). En forskare med mer tid och erfarenhet skulle kunna punktmarkera och bearbeta de exakt former av "hemmasittande" som de vill undersöka. Exempelvis de som för nuvarande är isolerade i hemmet, befinner sig i åtgärder eller lever ett "vanligt liv". Då det huvudsakliga fokuset i en kandidatuppsats är att få den klar i tid på ett tillfredställande sätt kan det vara svårt att replikera för en annan forskare eftersom hur det eventuella urvalet bildas beror delvis på slumpen. Med andra ord vilka organisationer,

kommuner eller privatpersoner det är som besvarar förfrågningarna för en intervju (Bryman, 2018, s. 484). Problemen med replikerbarhet kan innefatta sig även om urvalet begränsades ytterligare, till exempel kvinnor i medelklassen, eftersom varje livssituation är mångfacetterad (ibid). Därmed kan ett intervjuurval på ungefärligen tio personer ge information som är särskilt för denna grupp kvinnor, som eventuellt skulle kunna ses som olika typer av negativa fall i den större helheten (Öberg, 2022, s. 88). För att framtida studier ska nå en större generaliserbarhet behövs ett större urval, och flera upprepade studier på olika platser för att något med en viss säkerhet kan påstås (Bryman, 2018, s. 484-485). Utifrån ett sådant perspektiv kan denna studie framstå som en initial sonderingen, eller en typ av upptäcktsfärd, där grundläggande pusselbitar av ett ”hemmasittande” kan påfinnas, vilket i sin tur kan skapa möjligheterna för en mer fokuserad och intensiv forskning kring enskilda aspekter som sedan kan generaliseras tillförlitligt.

Tanken var att begränsa urvalet avsevärt genom ett generisk målstyrt urval (Bryman, 2018, s. 501-503). Ingen med psykologiskt ohälsa, ingen med någon typ av diagnos, och ingen med en alltför traumatisk bakgrund. Men det som framkom i kontakten med fältet var att nästan alla ”hemmasittare” har haft ett mycket tufft och utsatt liv (Öberg, 2022, s. 89). Det visade sig nödvändigt att göra smärre justeringar i vad som anses vara medelklass och uppåt för att få till ett tillräckligt stort urval. Slutligen har även respondenter hittats i Stockholm och två andra svenska städer, beroende på intervjumöjligheter som har getts till forskaren.

Bortfallet i denna studie kan även anses vara mycket stort (Aspers, 2011, s. 97). I uppsatsprocessen har runt omkring hundra organisationer kontaktas, via email och telefon, med vissa jakande svar att de kommer att söka. Återkommande är dock att detta inte leder någonstans. Därav har alternativa kontaktvägar provats såsom att skriva på den sociologiska institutionens läroplattform Athena, genom att sätta upp kontaktannonser på campus och att hitta potentiella respondenter via personliga kontakter. De respondenter som blir tillgängliga behöver intervjuas.

4.5 Kodning och analys

Den valda transkriberingsmetoden lutar åt det mer informella hållet, med vissa redigeringar för tydlighetens skull. Eftersom respondenternas subjektivitet och sociala tillvaro är vad uppsatsen vill undersöka, torde det sig att olämpligt att formalisera respondenternas uttryck med forskarens egna ord (Öberg, 2022, s. 87). Ingen AI har använts på något sätt i transkribering, kodning eller analysen av materialet.

Kodningen har initialt haft en induktiv karaktär, genom genomlysning och transkriberingen har direkt tre axiala koder hittats: Engagemang, samhörighet och mentorskap. Dessa har sedan baklänges separerats i analytiska koder (Cope, 2017, s. 652-653). På detta vis har uppsatsen fått sin givna struktur av huvudteman separerade i underteman (Cope, 2017, s. 655-656).

Dessa tre teman har sedan abduktivt kombinerats med de tre anpassade teorierna:

Livsstilskapital, social hälsolivstil och intensivt föräldraskap. Således har en teori skapats genom abduktion för att förstå social handling kontra passivitet. Här bildas en övergripande analytisk modell, eller helhet, som förklarar den subjektiva socioemotionella verkligheten som skapas i kontakten med omgivningen (Öberg, 2022, s. 90).

Genom att tematisera i breda lager urskiljs också en gemensam levnadssituation hos alla respondenter med i grunden samma typ av socioemotionella problematik. *Upplevelsen* som byråkratin eller samhället skapar är slående lik mellan respondenter, även om konkreta exempel, i kontakten med vilka organisationer och erfarenheter därav, av nödvändighet varierar kraftigt (Skillnader i livshistorik och personlighet). Enkelt uttryck har vissa arbetat, vissa har gått ut i gymnasiet i sedvanlig takt medan andra får senare hjälp av exempelvis dagliga verksamheter eller folkhögskolor. Detta kan beskrivas som en biografiskt tolkande metod (Öberg, 2022, s. 88).

Respondenternas utsagor har getts så stort utrymme som möjligt, delvis på grund av uppsatsens abduktiva karaktär men också som ett ideologiskt ställningstagande. Det är återkommande att respondenterna historiskt sett inte har fått utrymmet att leva ut sig själva, säga vad de tycker eller påverka som de har velat. Därav består ”köttet” av uppsatsens resultat och analys av respondenternas utsagor som komplimenteras med anpassade teorier och källor som kontextualiserar det som sägs. I en egentlig mening är det här inte forskarens uppsats, utan respondenternas, och de framkommande idéerna, teman, teorin och slutsatserna skulle inte kunnat existera utan deras berättelser (Öberg, 2022, s. 90-91).

4.6 Etik

Den främsta etiska problematiken inom kvalitativ intervjuforskning är hur respondenten ska behandlas på ett respektfullt sätt. Eftersom ”hemmasittare” ofta är stigmatiserade, socialt isolerade och kan ha ett dåligt självförtroende är det av yttersta vikt att genomföra intervjuprocessen på ett sådant sätt att de känner sig respekterade och trygga (Eriksson-Zetterquist, Ahrne, 2022, s. 66). För att åstadkomma detta kommer det framföras i början av intervjun att respondenten kan avbryta intervjun när som helst och att de inte

behöver svara på frågor som de inte är bekväma med. För att skapa ett tillitsband kommer det nämnas att forskaren själv har varit i en liknande situation (Aspers, 2011, s. 141). Utifrån detta kommer forskarrollen som inträdes i utförandet av denna kandidatuppsats inte anses vara objektiv, neutral och distanserad, utan som engagerad, något partisk och vänskaplig. Vänskaplighet och engagemang anses som nödvändigt eftersom detta är det lämpligaste sättet att skapa kontakt och få svar på intervjufrågorna, och det förhållningssätt som sannolikt kommer ge störst värde åt respondenten (Aspers, 2011, s. 144-146). För den som känner sig utsatt och stigmatiserad är mänsklig kontakt och värme det bästa verktyget. Däremot kan det uppstå etiska problem med detta förhållningssätt. Om forskarrollen blir för intim kan respondenten tro att intervjuaren är intresserad av en vänskaplig och privat kontakt. Detta kan anses som något manipulativt, att forskaren implicit lovar något som den inte kan hålla. Därav är det viktigt att hålla en etisk gräns, i vad forskaren säger och ger för komplimanger, men också i vad den delar med sig (Bryman, 2018, s. 170-173). Ytterligare behöver forskaren vara övertydlig när de pratar om praktiska detaljer. Anonymiteten måste konkret uttalas, de praktiska detaljerna i intervjuandet beskrivas, närmandet av respondenterna får inte vara för intensivt och frivilligheten behöver nödvändigtvis vara central i kommunikationen mellan forskaren och respondenten.

Eftersom intervjuguiden är relativt uttömmande uppstår risken att respondenter kan identifieras (Bryman, 2018, s. 180-181). Detta kan undvikas genom att fingera det empiriska materialet. Exempelvis kan en bandyträning bytas ut till en basketträning, som har ungefärligen samma innebörd. Bostadsort och län kommer att bytas ut till något jämförbart. Ibland kommer dock vissa detaljer att behållas om ett substitut är svåråtkomligt, om det anses nödvändigt av forskaren för att föra fram en poäng eller om fenomenet anses generellt nog. Ett annat sätt att skydda respondenternas konfidentialitet är att inte använda för många specifika citat från en enskild respondent. Om för mycket av uppsatsen påvisar information från en respondent ökar risken för identifikation (ibid). Ytterligare förminskar det uppsatsens generaliseringsvärde (Bryman, 2018, s. 484-485).

5. Resultat

5.1 Tema 1: Engagemang

5.1.1 Undertema 1: Att ha kul och vara kompetent

Ett återkommande ord som användes i de flesta intervjuer var ordet ”kul” respektive ”jag vet inte”, där ”kul” i sin essens handlar om engagemang och ”jag vet inte” på resignation och vilsenhet. William var det mesta klara exemplet på detta, han hade långvarigt bott hemma hos ena föräldern och har en ofullständig skolgång, där han runt tretton år slutade. Han svarade på detta vis på en fråga om när han kom hem från skolan som barn.

Jag vet inte vad jag skulle gissa på. Jag vet inte. Jag kommer inte ihåg. Jag vet inte. Jag kommer inte ihåg dagarna direkt.

Här framkommer en stark känsla av resignation, att inte veta hur han ska göra, att inte ha självförtroendet att kunna skapa en livsbiografi av sitt eget liv och ett livslångt lärande som är en bestående del av den skandinaviska modellen (Walther, 2006, s. 131-132). William har inte kunnat eller fått möjligheten att tillskaffa sig ett livsstilskapital, de förmågor eller en känsla av kompetens och självtilräcklighet för att våga ta stegen framåt.

Vid flera tillfällen beskriver William hur saker för honom upplevs som tråkiga samt att vardagen och skolan är strukturerade på ett sätt som är oförenligt med hans personlighet (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 209) vilket i grunden är den personliga erfarenheten av en standardiserad skola (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 202). Det visar sig i intervjun att William är en smart ung man med tydliga egna värderingar.

I skolan gjorde jag ju ingenting, jag bara satt där. Jag kan bara sitta i fem timmar, ha astråktigt och göra ingenting med livet. Eller så kan jag vara hemma och faktisk ha kul, och jag har större chans att lära mig någonting hemma än i skolan... Jag vet inte hur det skulle funka i skolan. Om en tar att sparka en boll. Asså om du missar målet blir det fel. Du ska bara skjuta rakt fram. Det kan man direkt fixa. Bara göra. Det är inte så att du ska skapa en boll från början.

I det här citatet framkommer det att ha kul och att känna sig kompetent är stundvis oskiljaktiga. William beskriver elegant processen av att lära sig, av att göra ett försök, att se vad som händer och sedan prova igen. En sådan möjlighet finns inte i hans skolmiljö. Han har konkret inte möjligheten att ta ett steg framåt, att lära sig och därav ha kul. Detta kan härledas till idén om kulturellt kapital, alltså som ett misslyckande i att skapa en stadigvarande relation med en lärare (Månsson, Ydhag & Osman, 2021 s. 138). Däremot baseras detta på ett antagande att det är elevens ansvar eller initiativ som bedömer skolframgång, en förlängning av det neoliberala synsättet om individens ansvar. Om skolan är på ett sådant vis och om personen inte har förutsättningarna att ta detta ”ansvar”, upplevs det logiskt att söka stimulans och lärdomar hemma, även om det visar sig att ett ”hemmasittande” drar med sig nya och kanske värre problem.

Tematiken i att känna sig inkompetent återkommer hos respondenten Klara som med stor frustration och vanmakt beskriver hur jobbigt det är att känna att hon inte förstår.

I grundskolan kunde alla kan sitta tysta under ett prov i en timma, vad är det på fel på dom? Alla andra kan göra det förutom jag. Jag kan inte sitta still, jag sitter och målar i stället på mitt prov för att jag inte kan fokusera. Jag kände mig dum i huvudet. Vad var det för fel på mig?

Känslan av inte kunna det som alla andra kan skapar en stark ilska mot sig själv och resten av sina sociala omgivning. Detta är i sin tur en naturlig konsekvens, en paradox, av att ha en standardiserad skola där alla barn förväntas vara detsamma (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 202), samtidigt som det finns en kulturell modell av de-standardisering av livsloppet (Helms Jørgensen, Järvinen, & Lundahl, 2019, s. 279). Om Cockerhams (2005, s. 54-55) hälsolivsstilar appliceras här fungerar strukturen (skolan) som ett kvävande av aktörskapet och en begränsning av Klaras rörelsefrihet. En känsla av inte kunna uppfylla kraven uppstår, vilket här leder till ett dåligt mående och en övertygelse av att det är hennes eget fel (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 208).

Om en stel och byråkratisk skola kan skapa problem i engagemang, känslan av kompetens, aktörskap och livsmöjligheter, hur skulle då en mer givande skolmiljö kunna se ut?

Respondenten Simon är en ung och engagerad man som med sina egna ord ”söker sig göra ett namn och vill ha respekt från omgivningen” och som finner sig som lyckligast när han får göra nytta och vara delaktig.

Precis! En helt ny dynamik. Det gick snabbt, jag lärde mig snabbt, jag var engagerad, jag drog in humor i klassen så vi hade roligt samtidigt som vi pluggade och japanska läraren var jätteimponerad hur snabbt jag lärde mig, jag fick B i slutet.

Vad Simon beskriver här är den heliga gralen av att ha kul, känna sig kompetent och den medkommande framåtrörelsen. Här skapar en anpassad inlärningsmiljö en givande plats där Simon kan skapa ett livsstilskapital som syftar på en kultursocial förmåga att förändra sin omgivning, engagera andra och förkovra sig nya kunskaper (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 210)

Men känslan av att behöva ta ett ansvar som inte är förenligt med personlighetens önskningar kan också slå tillbaka på personens känsla av engagemang. Frida är en ung kvinna med en stor plikt-känsla och tidigt ansvarstagande. Här beskriver hon känslan av att tvingas vara fotbollsmål-vakt, för att laget ska ha den bästa möjligheten att vinna.

Men grejen med fotboll, så var det inte kul, jag bara gjorde det. Som fotbollsmålsvakt blev det som att jag kände en press av laget för att jag var så duktig på det. När det gällde, sa alla ”Snälla stå i mål”. Då var klart att jag inte kommer säga ”Nej, jag springer hellre ute”.

En extern motivation skapas där Frida känner sig pressad att utföra vissa uppgifter på bekostnad av vad hon tycker är kul. På ytan är hon mycket engagerad, men skapar inte heller ett stadigvarande engagemang som ger henne en känsla av välbehag och verkar i stället skapa en känsla av tristess och alienation. Även om det går att argumentera att Frida skapar en hälsolivsstil som ger henne en relativ fördel i ett socioekonomiskt spel (Möllborn & Modile, 2022, s. 5) eller att hon genom aktiviteten socialiseras i det moderna samhällets byråkrati (Möllborn, Pace & Rigels, 2024, s. 4), betyder det inte att hon finner aktiviteten givande.

5.1.2 Undertema 2: Orättvis behandling

I det tidigare undertemat har det beskrivits hur engagemang skapas eller inte skapas i en formativ ålder. Men fallet kan även vara att ett givande livsstilskapital som innefattar en moralisk kompass, egna värderingar, slitsamhet och engagemang kan konkret bestraffas eller krossas om uttrycket av dessa inte tas tillvara av den organisatoriska/kulturella kontexten. En parallell skulle kunna dras till det kosmopolitiska kapitalet som är särskilt för barn med invandrarbakgrund i England (Packwood, 2022, s.10). Om ungdomens inneboende kapital eller styrkor givna av deras person och livserfarenheter inte får utlopp, utan i stället bestraffas ökar sannolikheten att fastna i övergången från barndomen till vuxen ålder (Hogan & Astone, 1986, s. 109-111). Simon har en egen stark moralisk kompass och en vilja att bidra som i sin kontakt med arbetsmarknaden förvånansvärt skapar fler problem än framgångar. Här beskriver han en jobbig upplevelse på en arbetsplats som han var engagerad i.

Det gick bra, jag tyckte personligen att det gick bra, jag hängde med i algebran, jag lärde mig jättesnabbt grunderna, jag kom upp i fas snabbt, jag hjälpte till mer, jag var engagerad, jag hade jättebra moment med mina kollegor... Det var en kollega som skulle leda mig, han skulle vara ledsagare där. Vi kom inte överens för han hade haft en dålig dag och han tog det ut på mig... Och då blev det bara nej, efter den där gången, efter vi hade rätt ut grejen var det fortfarande stelt, men det gjorde min hälsa dålig, min mentala hälsa, så jag slutade där.

Här framstår lite av en paradox, där Simons Livsstilskapital: engagemang, självtillräcklighet och vad som han senare beskriver som en vilja att framföra kritik, förbättra verksamheten och att bli en respekterad medarbetare bestraffas av en dålig chef. Det som normativt kan anses som ett givande livsstilskapital på ett personligt plan kan skadas av arbetsplatsen. Simon upplever här att hela hans person sägs ”nej till”, med påföljande konsekvenser.

Fallet kan också vara att en bransch är sunkig, mer än en enstaka dålig chef. Det skulle kunna beskrivas som en inneboende systematisk korruption samt exploatering av människor eller vissa principer som rimmar illa med en persons värderingar. Erik är en ovanligt slittålig ung man som har satsat hårt för att få en plats i samhället och här beskriver han sina erfarenheter i ridbranschen under tonåren.

Och sen kan det vara det stereotypiska: Ridtjänst! Då blir det så att "om du sliter här i fem timmar obetalt så får du rida hästen när du väl ska rida". Och då går ju många miste i sociala sammanhang i skolor och offrar mycket, dom offrar varje dag, direkt från skolan, in i stallet, kommer hem och är helt utmattade och så repeterar dom detta. Det här är accepterat. Normaliserat. Och jag sa nej.

En ung man med klara värderingar och idéer utnyttjas, vars mycket hårda arbete och engagemang inte belönas. Förutom detta är konceptet av ridtjänst ett exempel på en tudelad social hälsolivsstil. Exempelvis kan det argumenteras att lära sig disciplin och hårt arbete är gynnsamt för en ung person, men samtidigt visar det sig att gå in i ridtjänstens ramverk leder till social isolation och utmattning. Det är komplicerat att få en fullgod social hälsolivsstil som innefattar alla sociala behov, vilket i grunden kan härledas till den ökade "fackisering" av sociala ytor, en typ av byråkratisering av samhället. Här framträder också dynamiken mellan val och livschans (Cockerham, Rütten, & Abel, 1997, s. 332-335). Erik gör ett val som initialt kan anses som neutralt eller godartat, att ägna sig åt ridningen, men på grund av branschens sunkighet ges han inte den korresponderande livschansen. Orättvisor kan ske när en ung person gör allt som krävs för att kunna lyckas, de gör jobbet gediget, men belönas fortfarande inte. Erik gör ansatsen att bli vuxen på det förväntade normativa sättet men blir tillbakaslungad in i ett barnstadium, i en typ av yoyo-sering av övergången från barn till vuxen (Walther, 2006, s. 120). Här beskriver Erik ett engagemang och en disciplin som redan är av en vuxen kvalitet som i ett välfungerande samhälle borde ge honom tillträde till vuxenlivet och militären.

Jag går från att knappt kunna springa till att springa en mil under timmen, och på marklyft från ingenting till hundra kilo, och jag väger sextio kilo, det är mer än min vikt. Jag kör stenhårt verkligen. Jag kommer och gör tester och dom bara nekar, "Nej, hej då" och jag får inte ens svar varför, och då har jag satsat hårt på det här. Det var min dröm, samma sak med att jag ville rida, det sprack där också, två drömmar i ung ålder borta.

Här framkommer en bild av en ungdom som försöker gripa tag i alla tillgängliga val för hans socioekonomiska klass och personlighet, som på pappret borde öka hans livschanser (Cockerham, Rütten, & Abel, 1997, s. 336-338), men som blir stoppad på grund av strukturella hinder som snarare handlar om samhällets kulturella och organisatoriska struktur.

I Eriks livshistoria ersätts de universalistiska drag som finns i den nordiska övergångsmodellen, med omfattande socialt stöd, av en mer neoliberal hållning där ungdomen förväntas ta ett självständigt ansvar över sitt liv (Helms Jørgensen, Järvinen, & Lundahl, 2019, s 20).

Risken är stor att andra män i en liknande situation rör sig mot en antisocial hållning och använder sin utsatthet som ett föraktfullt vapen mot kvinnor (Gottzén, 2025, s. 16-17). Det kan anses vara bekymrande, om det finns många unga vuxna, som verkligen anstränger sig men på grund av en större samhällsrörelse inte får chansen, och sedan får ta större delen av ansvaret för blockaget av engagemang i ett neoliberalt ”agentic approach” (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 203).

5.2 Tema 2: samhörighet

5.2.1 Undertema 1: Fysisk samhörighet

Ett återkommande tema är även känslan av samhörighet, eller som gängse kallas för ”community”, att kunna dela upplevelser med andra och vara del av en större helhet. Traditionellt sett har aktiviteter getts av den lokala byn, kyrkan och marknaden där en stadigvarande fysisk kontakt uppfyller något typ av mänskligt behov. Detta kan beskrivas som en grundbult i skapandet av en social hälsolivsstil som ger barnet verktygen: Självkänsla, trygghet och glädje. Respondenten Sara beskriver här sinnebilden av detta i en modern svensk kontext, vilket är scouterna.

Det var kul, man blev som ett litet community. Man hade sina kompisar. Man hittade på saker och sen var det missionskyrkan, jag kan väl inte säga att jag är jättereligiös så den biten var tråkig. Fram tills man skulle be och sjunga låtar så var det mest att man kanske knöt lite knopar i skogen eller var bara inomhus och spelade spel, umgicks och lekte lekar... Med scouterna var man väl på läger eller grejer. Det var alltid jättekul, då var man alltid borta en vecka och var med andra hundratal barn: Med läger och man lagade sin egen mat över en eld. Och massa aktiviteter, tipspromenader i skogen, rivalitet mellan olika kårer.

Här framstår en känsla av frihet, att kunna utforska och göra saker själv, vilket kan kontrasteras med det intensiva föräldraskapet som ofta detaljstyr barnets rörelse och lek (Lareau, 2018, s. 445). En bild av sporadisk lek i skogen framstår som en förlorad konst. Det är viktigt att leken är egalitärt och att barnen får en gedigen gemenskap, som ofta kan saknas i mer formella aktiviteter där hierarkier skapas, vissa får mer uppmärksamhet och andra förs åt sidan. Här kan Lareaus (ibid, 444) distinktion mellan den fria leken hos arbetarklassen och de planerade aktiviteterna hos medelklassen sammanföras och en fullgod social upplevelse kan

ges till barnet. Barnet ges en aktivitet, en syssla, som lär dem givande kunskaper för ett vuxenliv samtidigt som den fria leken skapar en stadigvarande känsla av samhörighet.

Scouternas motsats, eller möjlighet till delaktighet, kan särskiljas från tävlingsriktade aktiviteter, där barnet behöver anses kunna prestera för att få vara med eller känna sig delaktig. Simon beskriver här känslan av att vara det svarta fåret, att vara orättvist åsidosatt.

Jag tror mer att det var ingen som ville passa till mig, för dom trodde att jag skulle missa, fast jag hade väldigt bra "accuracy". Jag hade väldigt tråkigt för att ingen ville passa till mig, och när jag väl fick en passning så skrek dom tillbaka "passa direkt" så jag fick aldrig min chans att göra mål eller någonting... Jag var det svarta fåret i laget, jag fick ingen uppmärksamhet, jag fick aldrig ens beröm.

Egentligen beskriver det här känslan av att vara med, men att inte få vara med, att inte få chansen att bevisa sig själv och delta. Om således målet i fotboll är att göra mål, och denna möjlighet inte ges, får inte Simon bli en del av den större samhörigheten, eftersom aktiviteten aldrig kan slutföras. De flesta som har varit med i lagsport som barn kan säkert förstå känslan av eufori som infinner sig vid ett mål, och den påföljande depressionen när någon inte anses värdig av sina medspelare att kunna hantera bollen. Om den normativa medelklassuppfostran består av att lyckosamt och stadigvarande kunna vara delaktig inom aktiviteter som speglar vuxenlivet (Lareau, 2003, s. 55), kan ett tidigt socialt avvisande skapa ett längre mönster av kontinuerliga "misslyckanden" inom samhällsapparaten.

Förutom samhörighet genom civilorganisationer eller spontan lek hos barn, kan även samhörighet återfinnas i en annan modern kontext: Kärnfamiljen. Här beskriver Sara en vardag där hen och hens lillebror har en emotionellt nära relation som av sig själv leder till ett större sammanhang där deras mamma involveras.

Jag och min lillebror spelade tillsammans även om jag aldrig var jättebra på spel, så var det mycket som tog upp min tid... Vi hade ett spel som vi fick panik av varje gång för att vi blev så himla stressade... Vi stod och skrek att mamma behövde komma och hjälpa oss! Så till slut kom hon och gömde det spelet för hon orkade inte med att vi stod i panik över axlarna på henne. Hon försökte spela något spel hon inte ens förstod.

En nödvändig bit i den sociala hälsolivstilen blir att kunna ha en givande emotionell relation med sina närstående där känslor ogenerat uttrycks och visas för varandra. Detta skulle kunna jämföras med den mer standardiserade medelklassuppfostran som ofta bygger på rationaliserade förklaringar, dialoger och styrning av barnet, som framstår som en byråkrati (Lareau, 2003, s. 445). Klara beskriver tydligt hur en sådan situation skulle kunna se ut.

Det har alltid varit så att i min familj att man äter middag tillsammans, det är alltid mycket diskussioner, man pratar mycket, dom har varit väldigt måna om att vi ska prata. Dom har alltid startat diskussioner och varit nyfikna... När jag var mindre var det mest, vad har du gjort i skolan, men sen när jag blev äldre kunde det både bli politik och saker som har hänt i världen. Kulturella grejer. Lite allt möjligt.

Här skapas en intellektuellt stimulerande miljö där barnet tränas i att prata, analysera och förstå sammanhang, vilket är en nödvändig kvalitet för att kunna navigera det moderna samhället (Lareau, 2003. s. 444-446). Samhörighet kan även påfinnas i en pedagogisk miljö, eller i detta fall en typ av daglig verksamhet. Klara beskriver här känslan av att känna sig delaktig, sedd, att ha folk att relatera till och att kunna delta på ett sätt som är förenligt med hennes person (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 210).

Även om det bara var två gånger i veckan för att komma iväg och vara mig själv med folk i liknande situationer. För att få full förståelse från dom här lärarna: du kan komma exakt som du vill.

Att kunna få agera på ett sådant vis som är förenligt med den egna personen kan sägas vara en grundbult i skapandet av ett givande livsstilskapital. Det säger sig själv om barnet socialiseras i ett tillvägagångssätt som innefattar att ”de behöver komma som de inte är” att det kan leda till att långvariga problem skapas.

5.2.2 Undertema 2: Digital samhörighet

För ”hemmasittarna” var ett återkommande tema att de vardagliga interaktionerna inte var givande eller upplevdes som otrevliga, och att en oas kunde finnas på nätet. Hos de flesta respondenter var detta en ”tröst and a curse” (som anspelar på a blessing and a curse) som Simon uttryckte det. Detta syftar på att få en fristad att utveckla sin personlighet, få en känsla av trygghet och samhörighet men på bekostnad av en större koppling till den sociala väven, civilsamhället, den fysiska verkligheten eller det större livet. Simon beskriver här den initiala känslan av ett äventyr som övertid övergår till en känsla av resignation, isolation och trötthet.

Sen var det mycket dataspel, när jag var tio fick jag min första dator, då var det mycket Minecraft och Skype. Jag satt och snackade med andra, egentligen att gå ut i världen och leta efter personer att prata med. Jag satt länge, med det var en ”tröst och en curse”, för det orsakade att jag satt hemma mycket mer och mot äldre dagar blev jag trött. Mellan tretton till femton satt jag mycket inne, för jag hittade inga vänner som tog mig seriöst. Dom förstod mig inte heller.

I Simons beskrivning innefattas en föreställning om att användningen av nätet är ”self-care” genom teknologin, konsumtion, spel och nya kontakter, när resten av omgivningen fallerar (Wilson, 2015, s. 290-291). Här framstår nätet lite som ett nödvändigt val, som i viss mening

leder barnet in i en återvändsgränd och förminskar livschansen. Den omgivande strukturen som socioekonomisk status, civilsamhället, familjen, aktiviteter, skolan eller andra barn erbjuder inte Simon några andra riktiga valmöjligheter (Cockerham, 2005, s. 64). Det kan anses orimligt att ett barn ska skapa sina egna valmöjligheter i en neoliberal mening. Händelsen kan också beskrivas genom fenomenet ”fallacy of choice” som finns på bostadsmarknaden, att för barnet finns det inga egentliga bra val, utan den hamnar utanför det givna sociala systemet i en typ av nätets svarta marknad (Grander, 2021, s. 10).

Den digitala uppkopplingen kan ge möjligheter att hitta likasinnade, särskilt om personen bor i en mellanstor stad som Sara gör. Med andra ord ett sätt att utvidga ungdomens sociala rum, att skapa en fristad när vänskaper inte är eller känns tillgängliga i den fysiska vardagen (Wilson, 2015, s. 288-289). En typ av vardag på nätet som hen beskriver här.

Ibland hände det ibland att vi somnade när samtalet var fortfarande igång. Vi snackade om allt möjligt, skickade memes tillvarandra och hade massa internskämt. För mig blev det bara en rutin på det sättet, nu när jag kommer hem ska jag ringa Daniel. Ja, då kunde det vara så att vi satt och snackade när jag gjorde läxan typ, eller när jag satt med något skolarbete eller så satt han med något skolarbete. Han hade gitarrer han höll på med typ, han byggde på gitarrer och grejer. Det var mycket på i bakgrunden och så snackade man med varandra som att man hängde.

Här beskrivs tecken på en nära vänskap, att ”hänga” med varandra, att ge varandra sällskap när läxor görs och att hålla på med hobbys. På detta vis kan internet vara mycket givande i att simulera fysisk samhörighet, ofta på ett sätt som kräver mycket lite energi, och skapa en social hälsolivsstil som kan anses vara givande och nyttig för ungdomen, även om det inte kan ersätta den fysiska samhörigheten. Internet kan också vara en destruktiv plats där ungdomar (och även vuxna) utan konsekvenser kan säga och agera som de vill. William beskriver här känslan av att bli oresonligt straffad, när han gör vad som är en normal företeelse i vilken typ av aktivitet som helst: att göra misstag.

Alla folk man träffar på internet är sådana som förstör och som tycker det är kul att förstöra för andra. Allt dom gör, det är bara förstör, förstör. Ingen som bara hjälper en... Sådana liksom, vi kan lätt vinna matchen så kommer dom och förstör hela matchen för alla för ett litet misstag.

På grund av otrevliga aktörer blockeras även Williams försök till Self-care och en utvidgning av det sociala rummet, där den fysiska verklighetens skeende upprepar sig självt. Som i sin tur ökar känslan av isolering.

Även om nätet har en potential att skapa samhörighet och en oas för utsatta barn och människor, borde frågan ställas: Vad skulle hända om denna generellt sett inte var tillgänglig?

Erik beskriver här en tid när han utbildade sig till ett yrke i Värmland, isolerade från en större samhällskrets och utan godtagbart internet.

Medelåldern är kanske sjuttiofem, det mest spännande händer är att ica är öppet en timme senare. Så du kan lista ut, man blir väldigt uttråkad och man kom på väldigt mycket dumma saker. Men, det var det som var väldigt bra, för man kunde liksom inte göra något annat, man var tvungen att socialisera sig, vi måste komma på något, vi håller på att få psykbryt här, vi måste göra något. Det var ju perfekt, man kunde inte sitta framför datorn eftersom internet suger. Det finns inget annat att göra.

Cockerhams begreppsapparat (Cockerham, 2005, s. 57) kan användas här, alltså att den givna strukturen (landsbygden, inget internet och få nöjen) skapar eller tvingar in människor i ett enda val: Att umgås tillsammans, skapa samhörighet och ha trevligt, som i sin tur socialiserar Erik och ökar hans livschanser. Därmed framstår nätet, beroende på situation som både en typ av baneman och en livräddare, eller ”a blessing and a curse”, något som är outhärligt för många unga, men som samtidigt är en stor belastning för deras utveckling av den typ av livsstil som är nödvändig för ett givande och engagerat liv.

5.3 Tema 3: Mentorskap

5.3.1 Undertema 1: Mentorskap i familj/nära relationer

Vad som framkommer i alla intervjuer är att det moderna samhället är mycket komplext att navigera, och ofta förekommer en fråga om ”hur gör man?” konkret något. Det finns ingen inneboende logik i hur arbetsförmedlingen, skolan, psykiatrien eller arbetsmarknaden fungerar som är givet för en ung person. Ofta behövs någon som kan förklara, hitta eventuella vägar och hjälpa den unga i att röra sig framåt. Respondenten Sara beskriver här hur hennes mamma och mormor var involverade både i vägledningen och det praktiska utförandet av den givna uppgiften, som i detta fall är att skriva ett CV.

Dom har hjälpt mig att söka upp olika utbildningar, så den jag går nu är eftersom min mamma hittade den. ”Det här verkar jätteintressant du borde söka” och så gjorde jag det och så kom jag in. Dom har varit väldigt påtryckande, inte tjatiga, omfamnande på det sättet, fast stöttande. ”Vad tycker du om det här, det här borde du vara intresserad av? Vi sätter och tillsammans och skriver ett ansökningsbrev eller ett personligt brev för att komma in på den här så” ... Dom har varit den där manualen som jag har behövt.

Här uppenbarar sig ett typ av godartat intensivt föräldraskap som inte enbart ger rationaliserade instruktioner, men som konkret och tålmodigt vägleder den unga vuxna i hur den praktiskt ska göra när situationen uppkommer. Ett ganska stabilt livsstilskapital skapas i den meningen att Sara lär sig i en trygg miljö om hur hen ska skriva ett CV, att hon kan söka

jobb, har rätt till att be om hjälp och följaktligen ett ramverk för att navigera framtida utmaningar. Hen får ”manualen” överförd från den äldre generationen. Här påvisas ett misslyckat försök att överföra ”manualen”, där föräldern blir irriterad när Klara inte förstår tillräckligt snabbt.

Jag har alltid varit närmare min mamma, så jag har alltid velat göra läxorna med mamma, för det blev alltid bråk med pappa, han blev väldigt frustrerad, när jag inte förstod. Vi krockade väldigt mycket, han var ”gör bara så här, vad är det du inte fattar”. Då sa jag: ”jag förstår inte, du måste förklara igen och igen”, så han fick mig att känna mig lite dum tror jag. Medan mamma hade mer tålamod med mig.

I stället för att Klara får trygghet och självförtroende givet av sin pappa, skapar han konflikter kring mentorskapet, att hon ska ”bara göra så här” och att det räcker. Detta kan föreställas som den mörka sidan av det intensiva föräldraskapet, där överförandet av rationaliserad information förs fram hänsynslöst som direktiv (Lareau, 2003, s. 31). Klara internaliserar ett skadligt livsstilskapital, alltså en känsla av att vara otillräcklig, dum och inte att kunna klara av saker själv (Sundelin, Lindgren & Lundahl, 2023, s. 208).

Mentorskap i nära relationer behöver inte nödvändigtvis utföras av en förälder utan även av en partner, där någon är närvarande med kärlek, omsorg och stöd för att lösa problem. I det här citatet beskriver Frida känslan av att vara älskad, accepterad och att kunna vara sig själv.

Sen ska jag säga att min pojkvän också har varit till jättestor hjälp på senare, när han kom i mitt liv. Han har gått lumpen så han är väldigt ordningsam, plus att han har vuxit upp mycket med sin mamma, lillasyster, han är äldsta barnet också. Han har varit omhändertagande och lösningsorienterad, känt vad jag har behövt, ibland innan jag själv. Han är väldigt stöttande. Jag har alltid känt att jag har kunnat vara mig själv med honom, han bara verkligen älskar mig för den jag är.

Här går det konkret att se hur ett livsstilskapital kan överföras från en ung vuxen till en annan, genom en pojkvän som har gått lumpen, har erfarenhet kring hur kvinnor fungerar och vad som det verkar att ta ett socialt ansvar i tidig ålder, får Frida möjligheten att utveckla sig själv och hitta ”lösningar” på problem som hon stöter på. Här framstår det sociala kapitalets (Bourdieu, 1986, s. 21-24) nödvändighet i att kunna få uppleva kärlek, vilket i sin tur är en viktig del i skapandet av ett livsstilskapital för den unga och dess sociala hälsa, att få känna närhet och bli accepterad som den är. Vad som är oroväckande här att allt fler unga är ensamma, särskilt män, och att biten kring att inte kunna få en partner leder till smärta och ångest som tenderar att infektera resten av mannens liv (Reeves, 2022, s. 37-38).

5.3.2 Undertema 2: Mentorskap i officiella sammanhang

Mentorskap kan också utövas i mer formella sammanhang som i skolan, civilsamhället, insatser och organisationer. Här skapas en möjlighet för de barn som har det svårt att fångas upp, utifrån en samhällelig synvinkel. En mentor kan vara livsavgörande i en typ av uppfostran, inläringen av en viss formella förmåga eller personliga egenskaper som möjliggör skapandet av ett bättre liv. Särskilt vikten av investerade manliga lärare framstår som en väsentlig del i pojkars uppfostran (Reeves, 2022, s. 40-42). Här beskriver Erik två manliga lärare i hans särskilt anpassade skola som tålmodigt, engagerat och långsiktigt investerade tid i hans person.

Lars var lite som en fadersfigur. Jag hade en väldigt stark relation med honom skulle jag säga. Vi gillade varandra, han gillade mig, peppade allt mig, han lärde mig att knyta mina skor, bara en sådan grej, det är ju något en förälder ska göra... Och så var det en lärare som heter Klas, före detta militär som lärde mig det disciplinära studerandet och det var historian också, att matcha datum, matcha sida och så. Att få fakta att funka, han var också rätt viktig skulle jag säga.

Eftersom Erik inte har haft någon direkt fadersfigur genom sin hemmiljö fungerar lärarna här som ett surrogat, en trygghetspunkt som lär honom basala förmågor som behövs för att vara en välanpassad vuxen individ (Reeves, 2022, s. 140-142). Här visar sig en godartad form av det intensiva föräldraskapet, där dessa lärare med stort engagemang och intresse i Erik som ett barn med känslor och en personlighet, möjliggör inlärandet av ett livsstilskapital som kan vara till gagn resten av livet.

Mentorskap kan också utföras senare i livet, särskilt när en person ”fastnar” i ett ”hemmasittande”, vilket alltmer utövas av större formella organisationer som psykiatri, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. Detta kan i sin tur leda till en typ av alienation och förödmjukelse när den unga behandlas på ett ovärdigt sätt, som är snarare avsett att skifta unga i ett byråkratiskt pingpongspel (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 27). Erik beskriver detta med en stor dos av ironi.

Det har ju också med att, mycket av vad jag tror, det handlar om att dom ska byråkratiskt parkera en. Om jag är din coach och du kommer till mig, och jag säger du ska gå en kurs i såg programmering, kan jag ta bort dig från programmet. Då har jag löst dig som arbetslös och om jag gör det jättemycket så ser mina siffror bra ut, då sänker jag arbetslösheten och så tar han min arbetslöshet.

Här påvisas en bild av en mentor som är mer intresserad av egennytta, alltså att vara en funktionell del i en myndighet, och följaktligen att lösa vissa produktivitetsmål (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 37). Erik som person existerar inte här, utan han är konkret en

arbetslöshetssiffra som kan manövreras, i ett typ av anti-mentorskap. Med andra ord en subjektiv upplevelse av att bli ”Jonglerad” som Erik uttrycker det. Däremot finns det exempel av nya typer av organisationer, eller samordningsförbund som har ett långsiktigt och personligt perspektiv på personen. Att ha en enskild person som den unga vuxna kan skapa en relation och trygghet med där ett gemensamt arbete startas upp (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 27-28). Erik beskriver här skillnaden mellan ett samordningsförbund och arbetsförmedlingen.

Jag vet inte hur många gånger jag har förklarat för arbetsförmedlingen om vem jag är, min historia, och det är bara igen, igen och igen. På samordningsförbundet är det en person, jag kan få en relation till personen som förstår mina svårigheter, vad jag behöver hjälp med. Dom kan begripa succesivt vad som händer med mig, jag kan träffa dom två-tre gånger i veckan, att dom bara söker kontakt, man kan bolla med någon, kontinuerligt vad som händer. och såklart vad jag har kämpat med mycket, men den sociala isolationen så mycket, att bara ha en plats.

En person som har lärt känna den unga vuxna, har också möjligheten att ge individualiserat stöd, att förstå hur den unga funkar och kan därmed assistera den på vägen framåt som en byråkratiskt myndighetsanställd inte har tid eller möjligheten att göra (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 31-32). Även här framstår en bild av det intensiva föräldraskapet, med en känsla av kontinuitet, att vara ständigt närvarande på samma vis över tid.

5.3.3 Undertema 3: Utövandet av eget mentorskap

Ofta pratas det om vad den unga behöver för hjälp, eller mentorskap för att ta sig vidare (Sundelin, Lindgren & Lundahl 2023, s. 206-212). I denna forskares mening är en nästan lika väsentlig del av den unga vuxnas liv att inte känna sig hjälplös, att kunna hjälpa andra och göra nytta (Tranquist, Schön & Astvik, 2022, s. 34-35). Känslan av att själv utföra ett mentorskap i skolan, kunna påverka verksamhet, komma på nya idéer, ha en rörelsefrihet att genomföra dessa för att sedan få respekt och belöning för dessa, som Simon här beskriver det, kan skapa en långvarig känsla av självtillräcklighet och välbehag.

Det kändes euforiskt, jag kände bara att, det här en skola som bryr sig, vad jag tycker, vad jag har att säga, dom tar mina idéer seriöst. Dom lyssnar på mig och när pekar jag ut något i arbetet så får jag beröm för det. Jag vet att när skulle ta studenten, var alla från studentkommittén där och sa hej då till mig för dom tyckte att jag hade gjort en så stor tjänst.

Om något, erbjuds i denna kandidatuppsats ett försök att illustrera denna poäng: att alla mina respondenter, och i förlängningen, unga vuxna, har något outhärligt att bidra om de ges utrymme för det. Emellertid får Simon en subjektiv känsla av att göra skillnad som han

sannolikt kommer kunna föra vidare med sig i livet, en väsentlig del av ett livsstilskapital där han eventuellt kommer kunna göra stor nytta i verksamheter. Genom att ta socialt ansvar och bli en passionerad samhällsmedborgare går Simon igenom en viktig del av övergången från ett barn- till vuxen stadium (Hogan & Astone, 1986 s. 11).

Organisationer som skolor, dagliga verksamheter och andra myndigheter kan lätt fastna i en typ av brukare-expertdynamik där brukaren i viss mening blir den enskilda mottagaren av hjälp från en överstående (Heule & Kristiansen, 2013). Detta kan kontrasteras med att själv tycka att något är viktigt och där ett stadigvarande engagemang krävs för att utföra uppgiften. Klara beskriver här erfarenheten av att vara barnvakt.

Jag tyckte det var en väldigt bra erfarenhet. Jag tog verkligen ansvar, När jag har haft praktik på en daglig verksamhet på dagis eller folkskola blev det ofta att: Nu är det jobbigt nu stannar jag hemma, tillbaka till det mönstret liksom. Men nu kände jag att det är mig det här ligger på. Om jag inte hämtar barnen så är dom kvar på dagis och förskolan, det är inte hållbart så det blir som att jag måste göra det här, även om jag inte känner för det.

I skillnad från den dagliga verksamheten där Klara har möjligheten att ”tacka nej”, skapar den vardagliga, och mer traditionella, kontakten med barnen att en egen drivkraft och känsla av socialt ansvar skapas hos henne, att ibland måste hon göra vissa saker även om det är jobbigt. Detta kan symbolisera hur en direkt kontakt, engagemang och utförande av eget mentorskap är en nödvändig del att bli vuxen.

6. Diskussion

6.1 Teori om social handling

Under kodningen av materialet framstod det tydligt att de tre teman: Engagemang, samhörighet och mentorskap ofta var sammankopplade. Det var relativt sällsynt att en av dessa teman upphittades i någon typ av isolation, men beroende på respondent kunde vissa kombinationer vara mer centrala. Därav finns det ett typ av ömsesidigt flöde mellan dessa tre teman (”den heliga triaden”), samhörighet ökar engagemang och mentorskap och vice versa. När en av kategorier infinner sig följer också ofta de andra två. På samma vis om en av kategorierna väsentligt saknas, säg engagemang, kommer de andra två kategorier också ta skada (Se bilaga 8.1.1: Relationsdiagram av den heliga triaden).

När dessa tre teman inte infinner sig tar deras motsatser plats i den unga vuxna. Utan samhörighet uppstår isolation, utan engagemang uppstår uppgivenhet och utan mentorskap uppstår förvirring. Relationen i denna ”mörka triad”, fungerar på samma sätt som i den första, när någon exempelvis isoleras tenderar den också att känna uppgivenhet och förvirring. Eller den som är uppgiven tenderar också att vara, och bli, mer förvirrad och isolerad (Se bilaga 8.1.2: Relationsdiagram av den mörka triaden).

Lyckosamt nog kunde även de tre teman sammanställas med de tre valda teorierna. Om individen har ett gediget livsstilskapital, att kunna navigera samhället och röra sig framåt, kommer de sannolikt vara mer engagerad. Om individen har en social hälsolivsstil som är gynnsam kommer den med all sannolikhet också känna samhörighet. En individ som får ett intensivt föräldraskap, i den mening som används i denna kandidatuppsats, upplevs en känsla av mentorskap och vägledning. Hur välanpassad en individ är, eller deras sannolikhet och möjlighet att kunna agera socialt beror på hur nära mitten individen är i venndiagramet (Se bilaga 8.1.3: Venndiagram av den heliga triaden med teorier). När alla tre teman infinner sig, engagemang, samhörighet och mentorskap har personens sociala behov mötts och den kan anses vara lycklig. Detta kan anses vara samhällets sociala mål.

Samma princip gäller i den mörka triadens venndiagram: En person som inte har tillräckligt mycket, eller inget alls, av de tre teoretiska koncepten eller de konkreta sociala tillgångarna tenderar också att vara olycklig och i en djup smärta. En person som lever i ett ”hemmasittande” placeras i mitten eller i någon av cirklarnas beskärningar beroende på hur allvarlig situationen är (Se bilaga 8.1.4: Venndiagram av den mörka triaden med teorier).

För att minska komplexiteten och göra det mer begripligt kommer diskussionen initialt handla om de tre kombinerade teman och teorierna, var för sig, för att sedan göra en ansats att knyta ihop säcken med alla tre tillsammans.

6.2 Livsstilskapital och engagemang

Begreppet livsstilskapital fick delvis en annan prägel än vid första tanken, eftersom antagandet bakom idén syftar på att personer som innehar en viss livsstil är en monolit, alltså att en livsstil ger samma typ av förtjänst för alla typer av människor. Något banalt verkar det som att spela fotboll ger olika saker beroende på person och situation. Vad som i stället framkommer abduktivt från materialet är att livsstilskapital är vissa inneboende kvalitéer som odlas fram hos personen, om hur dessa hjälper den unga vuxna att navigera samhället.

För att uppnå ett gott livsstilskapital krävs det ett givande socialt kapital, alltså att personen i sitt nätverk har de nödvändiga resurserna för att bli upplärd i hur de ska leva i ett modernt samhälle, som en enskild individ (Bourdieu, 1986, s. 21-24). Samtidigt uppstår här en paradox. För att få det givande sociala kapitalet krävs det att individen har livsstilskapitalet, att kunna ta ett personligt vuxenansvar i en neoliberal mening. Därav kan ”hemmasittande” beskrivas som ett moment 22 där personen inte har de givna sociala resurserna för att lära sig hur de ska göra, och inte heller har de förmågorna som krävs för att skaffa sig sociala resurser. Detta leder återkommande till ett stort lidande, förvirring, resignation, isolation och avsevärd smärta hos respondenterna, eftersom en given väg framåt inte kan påfinnas. Människor är inte gjorda för att lösa problem självständigt i ett vakuum, särskilt utan tidigare erfarenhet, och att samhället normativt påvisar detta kan anses grymt.

Fortsättningsvis kan livsstilskapitalet anses vara det nya kulturella kapitalet för 2000-talet, det är inte längre nödvändigtvis det viktigaste att kunna prata på ett visst sätt, röra sig si eller så, kunna citera Shakespeare eller ha en initierad åsikt om Mozart (Bourdieu, 1983, s. 270-272). Återkommande är att respondenterna är pålästa, har egna idéer och kan uttrycka dessa poetiskt även om dessa uttryck inte nödvändigtvis faller in i fällan för vad som traditionellt kan anses vara kulturellt kapital hos någon typ av samhällselit (Bourdieu, 1983, s. 274-278).

Det som historiskt har saknats hos respondenterna är inte främst en kulturell förståelse, utan snarare den inre kapaciteten att lösa problem, röra sig framåt, ta beslut, att ha ett självförtroende eller med andra ord ett gediget engagemang som driver dom framåt. Samtidigt är det viktigt att inte hamna i den neoliberala individualiseringsfällan, utan vad som återkommande påvisas i nästan alla citat är att detta livsstilskapital eller engagemang pågående attackeras, förminsas eller anses som ett problem i kontakten med samhället och dess byråkrati. Vad uppsatsen påvisar är att unga upplever övergången till vuxenlivet som omöjlig, att de inte får stödet de behöver och att de pågående motarbetas, ofta i mycket tidig ålder, av byråkratiska organisationer såsom skolan och senare arbetsmarknaden. Den bädd som är menad att linda in personen i ett slags skydd: Civilsamhället, den större gemenskapen eller personens rörelsefrihet är bristfällig eller finns ofta knappt där. Livsstilskapitalet skulle även kunna beskrivas som ett byråkratiskt habitus, som gäller för varje medborgare och inte bara för en enskild samhällsklass (Bourdieu, 1980, s. 258-260).

6.3 Social hälsolivsstil och samhörighet

Vad som definierar en social hälsolivsstil som givande är om personens tillvaro och upplevelse är fylld med samhörighet, oberoende om detta är via familjen, en förening, ett lag, i skolan, genom en daglig verksamhet eller en partner. Det blir av yttersta vikt, att när en person är en del av en tillvaro med andra människor att de får känna sig delaktig, att de är en jämlik som kan smälta in i det sociala sammanhanget. Om Cockerhams (2005, s. 54-55) idé om strukturen som definierar en aktörs rörelsefrihet och alternativ används, framstår det som att särskilt skolor, den givna familjen, arbetsmarknaden och sociala insatser ger vissa möjligheter till personen att skapa ett givande socialt samspel. Ytterligare kan idén om att vissa grupper är mer utsatta för ”Hemmsittande” i viss mån avfärdas i en socioekonomisk mening. Nästan alla respondenter har haft en tillförlitlig ekonomisk trygghet, mat på bordet och tillgång till en skola. Även fast vissa respondenters föräldrar kan anses vara mycket framgångsrika inom sina fält, ha ekonomiska resurser, ha en hög kulturell status eller vara specialiserade inom ett yrke, verkar inte det nämnvärt ha hjälpt respondenterna i en socioemotionell mening. Däremot kan resurserna stundvis användas för att köpa en första lägenhet eller ge ett fysiskt tillfredställande hem att kunna ta tillflykt i. Det skulle eventuellt kunna vara mycket värre för respondenter som upplever samma typer av utmaningar men som har föräldrar med färre ekonomiska resurser.

Det som visar sig som mest givande i Cockerhams (2005, s. 54-55) begreppsapparat är just dynamiken mellan struktur och aktör. Strukturen är inte främst av en socioekonomisk karaktär, utan består i detta fall av den byråkratiska verkligheten med rigida och standardiserade krav som i skolan, på arbetsförmedlingen, på arbetsplatsen och som i hemmet krockar med barnet, den unga vuxna eller i förlängningen människans natur. Om barnet är gjort på ett visst sätt, eller har en viss personlighetstyp, kommer den uppleva större problem i kontakten med dessa institutioner, som någon annan skulle kunna klara av i en handvändning.

Den enskilda kärnfamiljen kan ses som den mest återkommande strukturen som interagerar med barnet. Det finns också en individualiserad struktur i det alltmer varierande hemmalivet, men olika typer av föräldrar, deras tillvägagångssätt och de efterföljande omständigheterna för barnet. På detta vis påvisar resultatet i kandidatuppsatsen att det finns en byråkratisk familjestruktur som tenderar att slå hårt mot vissa typer av personer, oberoende kategorier som man, kvinna, icke-binär och geografisk plats inom urvalets spann (lägre medelklass till lägre överklass). Ett mer gediget forskningsförsök borde utvidga och se om detta stämmer

även för etniska minoriteter och arbetarklassen. Det finns även möjligheten att använda sig av ett intersektionellt perspektiv för att kombinera diagnos, socioekonomisk status, kön, ras och familjesituation för att se vilka grupper som återkommande är mest utsatta.

Utifrån materialet är det denna forskares mening att det moderna samhället har skapat en ohållbar situation där organisationernas krav till anpassning tenderar att gå i konflikt med många ungas mänskliga behov. Därmed kan en medelklassuppfostran bli otillräcklig eller till och med skadlig. Den socialisering som behövs är den som ger barnet känslan av välmående och trygghet. Att vara del av något större, en samhörighet.

6.4 Intensivt föräldraskap och mentorskap

Intensivt föräldraskap i en Lareaunsk (2018, s. 444-446) mening, om en rationaliserad dialog mellan barn och föräldrar, och att förbereda barnet i mötet med den komplexa byråkratiska verkligheten för att få en fördel verkar få ganska litet stöd i kandidatuppsatsen.

Återkommande är att en rationell typ, eller en normativ barnuppfostran, utifrån vad föräldrarna anser vara rätt ofta slår slint med barnets personlighet, inte ger en särskilt givande effekt eller inte enskilt ger barnet det som behövs för att navigera samhället.

Medelklassuppfostran när det gäller anordningen av aktiviteter verkar framstå lite som ett lotteri, vissa respondenter hade givande aktiviteter som fungerade stadigvarande för deras utveckling, men ännu fler hade dåliga erfarenheter av obekvämheter, alienation och tristess. Många föräldrar lämnar över sina barn till aktiviteter, bortom deras direkta kontroll eller inflytande, som ofta leder till en känsla av ett ”ingenting” hos barnet i en socioemotionell mening, eller ännu värre något destruktivt och jobbigt. En större fråga kan tas upp här: Vad för slags utrymme ges till barnet att utveckla sin personlighet som inte är bestående av ett intensivt föräldraskap i en Lareaunsk (ibid) mening och de givna aktiviteterna? Om barnet inte har möjlighet att röra sig fritt, eller välja sin egen struktur, utan dessa är cementerade av vuxna och de alternativ som ges, blir ”hemmasittande” i viss mening deterministisk eftersom de valmöjligheter som ges ofta inte är förenliga med barnets personlighet.

Genom temat mentorskap har ett annat typ av intensivt föräldraskap försökts fångas upp, när en vuxen känslomässigt intensivt engagerar sig i barnet eller den unga vuxna och skapar en stadigvarande relation, närvaro och trygghet. Med andra ord vägleds den unga på ett intimt och personligt plan som skapar ett välbehag. Dessa mentorer beskrivs av respondenterna med mycket omsorg, kärlek och tacksamhet. Avsaknaden av mentorskapet i vissa tidpunkter i

respondenternas liv föranleder eller förvärrar ofta deras livssituation och skapar ett mer långvarigt ”hemmasittande”. Med rätt stöd kunde deras livssituation ha sett helt annorlunda ut.

Lareaus (2018, s. 444-446) idé om medelklassuppfostran är något förlegad eller otillräcklig för att förstå sig på ”hemmasittandet” då det är den emotionella relationen mellan barnet och den vuxna som är viktigare. I ett vidare perspektiv är det inte aktiviteterna i sig som är avgörande utan i stället de aktiviteter som är tillgängliga och deras kvalité som kan generaliseras i en föreställning om omgivningens eller civilsamhällets vitalitet. Eftersom medelklassuppfostran till stor del är individualistiskt genomtänkt, att vinna relativa fördelar och förbereda barnet, skapas här en paradox där dess genomförande är beroende på det större samhället och kollektiva värden. På detta vis blir det svårt att säga att lösningar på uppfostran kan ses i ett vakuum, som inom familjen, utan att ett bredare perspektiv som innefattar omgivningen behövs tas i åtanke samt vilka effekter strukturer som kärnfamiljen och byråkratin skapar för barnets livsmöjligheter. Lareaus (ibid, 444) perspektiv är även begränsat i den mening att medelklassuppfostran enbart kan hänvisas till föräldrarnas roll och inte heller kan generaliseras till andra aktörer som skulle kunna utföra en liknande funktion för barnet, som det emotionellt engagerade mentorskapet kan. Enkelt uttryckt tyder materialet på att det är den emotionella relationen, den ömsesidiga långsiktiga anknytningen mellan den unga och den vuxna som fyller barnet med den kapacitet att agera som en själv tillräcklig vuxen. När denna inte infinner sig är det väldigt nära till hand för den unga att ge upp och resignerar sig till ett händelselöst liv.

6.5 Avslutning och syntetisering

Hela denna uppsats kan summeras med respondentens Saras slagkraftiga citat, om att träda in i vuxenlivet, som beskriver känslan av konflikten mellan att bli socialiserad för en komplex byråkratisk samhällsapparat, och de mänskliga behov som gör det möjligt att leva på ett anständigt och lyckligt sätt.

Hela livet tills den punkten har jag varit superguidad egentligen... väldigt mycket var att jag inte visste hur det var att vara en människa.

Genom ett intensivt föräldraskap i en Lareausk (ibid, 444) mening, och en stadigvarande normativ byråkratisk apparat i barnets liv vägleds personen in på vissa hjulspår som den förväntas klara av, och som fungerar som den övergripande socialiseringen i det moderna samhället. Problemen uppstår främst på två punkter. Det första är att ”superguidningen” är

ytterst rigid och ofta inte passar in i den enskilda personens natur, den skapar en kraftig konformism som ofta uppfattas som starka krav och press på individen som riskerar att krossa dess självvärde, engagemang, egna värderingar och möjlighet att navigera världen, alltså livsstilskapitalet. Dessa risker ökar ytterligare om individen skiljer sig från den byråkratiska normen markant, i formen av exempelvis en diagnos. Det andra problemet som uppstår är att när det alltid finns en lagd väg att gå på, i formen av att gå i skolan och ha många föräldraplanerade aktiviteter är att det egna engagemanget blir lidandet, och att livsstilskapitalet blir litet. Vad som behöver bestämmas här är vad som faktiskt är det egentliga, givande livsstilskapitalet. I ett vakuum kan det anses att vara engagerad, att ha egna värderingar, att vilja bidra, att vilja skapa förbättring som grunderna i ett livsstilskapital. Men vad händer om det livsstilskapital som skapas av samhällets övergripande byråkratin tenderar att premiera och skapa det motsatta beteende hos den större massan? Risken är stor att den personliga resignationen som skapas blir endemisk och blir en större samhällelig rörelse av hopplöshet. Här uppstår en paradox där vad som framstår som ett givande livsstilskapital är att ställa sig i ledet, men på grund av samhällets ökade komplexitet och de rigida normer som ställs på personer, blir det allt fler personer som inte har kapaciteten att utföra denna grundläggande uppgift i samhällsapparaten. Fortsättningsvis skapar denna paradox eller låsning att personen inte kan delta i de givna vägar som presenteras, deras sociala hälsolivstil blir lidande. De stannar hemma, förlorar kontakt med vänner, har ingen kontakt med civilsamhället, har ingen vardaglig aktivitet som skola eller jobb. De har inte kul, känner sig uttråkade, ensamma, missförstådda och är inte heller delaktiga i det större samhället. De lider något ofantligt. Med andra ord lindas dessa personer in, av samhället, i en ohälsosam social hälsolivstil, både i den personliga och samhälleliga meningen. ”Hemmasittandet” blir därmed en social produkt av politiska beslut som riskera att slå tillbaka på det svenska samhällets stadigvarande vitalitet.

De fenomen som har beskrivits i denna kandidatuppsats: ”Hemmasittande”, resignation, isolering och förvirring blir återkommande sociala problem med en risk av ökad intensitet och utspridning. Den grundläggande ideologiska frågan som behövs ställas är: Vill det svenska samhället ha medborgare som agerar som automater för att uppfylla byråkratins behov eller levande människor med egna värderingar, framtidsförhoppningar och engagemang?

7. Referenslista

- Andersen, R. & Trädgårdh, L. (2022). *Tilliten till det svenska samhällskontraktet*. Fores.
<https://fores.se/publikation/tilliten-till-det-svenska-samhallskontraktet/> (Hämtad 2025-10-01)
- Aspers, Patrik. (2011). *Etnografiska metoder*. 2 uppl. Liber.
- Autism Sverige. (2025). *En trygg och meningsfull skola för alla, Skolrapport 2025*.
<https://www.autism.se/om-oss/vad-vi-gor/rapporter/skolrapporten-2025/> (Hämtad 2025-10-01)
- Bourdieu, Pierre. (1980). Structures, Habitus, Practices *. I Calhoun, C. Gerteis, J. Moody, J. Plaff, S. & Virk, I. (red.). *Contemporary sociological theory*. 4 uppl. John wiley & sons Ltd, 257-269.
- Bourdieu, Pierre. (1983). The field of cultural production, or: The economic world reversed. I Calhoun, C. Gerteis, J. Moody, J. Plaff, S. & Virk, I. (red.). *Contemporary sociological theory*. 4 uppl. John wiley & sons Ltd, 270-285.
- Bourdieu, Pierre. (1986). The forms of capital. I Richardson, J. (red.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press. 241–58.
- Bourdieu, Pierre. (1991). Social space and symbolic space. I Calhoun, C. Gerteis, J. Moody, J. Plaff, S. & Virk, I. (red.). *Contemporary sociological theory*. 4 uppl. John wiley & sons Ltd, 270-285.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 uppl. Liber.
- Bursell, M. (2015). Inkludering och exkludering på den svenska arbetsmarknaden. I Darvishpour, M. Westin, C. & Karlsson, L. (red.), *Migration och etnicitet – perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. 2 uppl. Studentlitteratur, 279-302.
- Cockerham, W. C. Rütten, A. & Abel, T. (1997). Conceptualizing contemporary health lifestyles: Moving beyond Weber. *The Sociological Quarterly*, 38(2), 321–342.
<https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.1997.tb00480.x>

- Cockerham, W.C. (2005). Health lifestyle theory and the convergence of agency and structure. *Journal of Health and Social Behavior*, 46(1), 51-67.
<https://doi.org/10.1177/002214650504600105>
- Cope, M. (2017). Transcripts: Coding and Analysis, In book: *The International Encyclopedia of Geography*. 647-664. <https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00549-6>
- Douglass, C.H. Win, T.M. Goutzamanis, S. Lim, M.S.C. Block, K. Onsando, G. Hellard, M. Higgs, P. Livingstone, C. & Horyniak, D. (2023). Stigma Associated with Alcohol and Other Drug Use Among People from Migrant and Ethnic Minority Groups: Results from a Systematic Review of Qualitative Studies. *J Immigrant Minority Health*, 25, 1402–1425.
<https://doi.org/10.1007/s10903-023-01468-3>
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. Intervjuer. I Ahrne, G & Svensson P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl. Liber, 56-78.
- Gottzén, L. (2025). Vulnerability, sovereign masculinity and male identity politics in the manosphere. *Gender and Justice*, 1(1), 13-31.
<https://doi.org/10.1332/30333660Y2024D000000003>
- Grander, M. (2021). The inbetweeners of the housing markets – young adults facing housing inequality in Malmö, Sweden. *Housing Studies*, 38(3), 505–522.
<https://doi.org/10.1080/02673037.2021.1893278>
- Habiliteringen. (2024). *Många med hög frånvaro har NPF*.
<https://www.habilitering.se/kunskap-och-stod/temasidor/skola-och-npf/manga-med-hog-franvaro-har-npf/#:~:text=N%C3%A4rmare%20sju%20procent%20av%20alla,s%C3%A5%20mycket%20som%2075%20procent>. (Hämtad 2025-10-13)
- Helms Jørgensen, C. Järvinen, T. & Lundahl, L. (2019). A Nordic transition regime? Policies for school-to-work transitions in Sweden, Denmark and Finland. *European Educational Research Journal*, 18(3), 278-297. <https://doi.org/10.1177/1474904119830037>
- Heule, C. & Kristiansen, A. (2013). Vem är brukare? *Socialpolitik*, 1.
<https://socialpolitik.com/2013/12/01/vem-ar-brukare/> (Hämtad 2025-10-13)
- Hogan, D. & Astone, N. (1986). The transition to adulthood. *Annual Review of Sociology*, 12, 109-130.

- Lareau, A. (2003). *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. University of California Press.
- Lareau, Annette. (2018). Unequal childhoods: Class, race, and family life. Grusky, D. & Hill, J. (red.). I *Inequality in the 21st century*, Routledge, 444-451.
- Lareau, A. (2021). *Listening to people: A practical guide to interviewing, participant observation, data analysis, and writing it all up*. The University of Chicago Press.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (Mucf). (2023) Ung idag. Välj arbete och boende, sedan varken arbetar eller studerar (uvas) och till sist inrikes och utrikesfödda. <https://www.mucf.se/verktyg/ungidag> (Hämtad 2025-09-29)
- Månsson, N. Ydhag, C. & Osman, A. (2021). I skuggan av kulturellt kapital – om konsten att omforma habitus för skolframgång. *Nordic Studies in Education*, 41(2), 130–147. <https://doi.org/10.23865/nse.v41.2353>
- Möllborn, S. & Modile, A. (2022) "Dedicated to being healthy": Young adults' deployments of health-focused cultural capital. *Social science & Medicine*, 293, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114648>
- Möllborn, S. Pace, J. A. & Rigles, B. (2024). Children's Health Lifestyles and the Perpetuation of Inequalities. *Journal of Health and Social Behavior*, 66(1), 2-17. <https://doi.org/10.1177/00221465241255946>
- Packwood, H. (2022) Successful Transitions? Tracing the Experiences of Migrant School Leavers in Scotland. *Education Sciences*. 12 (10), 1-15. <https://doi.org/10.3390/educsci12100703>
- Reeves, R. (2022) *Of Boys and Men: Why the Modern Male Is Struggling, Why It Matters, and What to Do About It*. Brookings Institution Press.
- Sundelin, Å. Lindgren, J. & Lundahl, L. (2023). Young People's Stories of School Failure and Remedial Trajectories – Clues to Prevention of School Absenteeism and Early School Leaving. *European Education*, 55(3–4), 202–215. <https://doi.org/10.1080/10564934.2023.2251023>
- Tranquist, J. Schön, U-k. & Astvik, W. (2022). Samverkan för unga till arbete: - följeforskning av projekten SamMA och rätt stöd för mig. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-60289> (Hämtad 2025-09-08)

Walther, A. (2006). Regimes of youth transitions: Choice, flexibility and security in young people's experiences across different European contexts. *Young*, 14(2), 119-139. <https://doi.org/10.1177/1103308806062737>

Wilson, S. (2015). Digital technologies, children and young people's relationships and self-care. *Children's Geographies*, 14(3), 282–294.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2015.1040726>

Öberg, Peter. (2022). Livshistorieintervjuer. I Ahrne, G. & Svensson P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 3 uppl. Liber, 79-91.

8. Bilagor

8.1 Bilaga 1: Diagram

8.1.1 Relationsdiagram av den heliga triaden

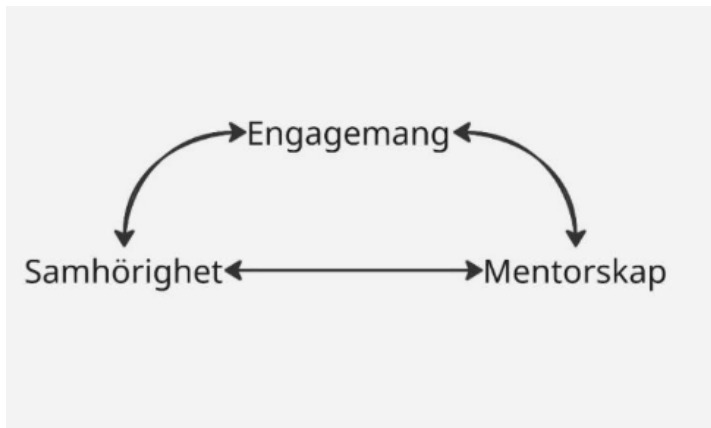

Diagram 1: Relationsdiagram av den heliga triaden (Egen illustration)

8.1.2 Relationsdiagram av den mörka triaden

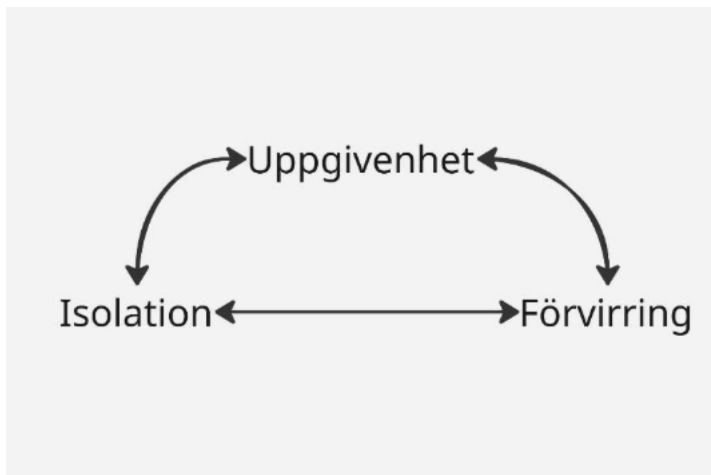

Diagram 2: Relationsdiagram av den mörka triaden (Egen illustration)

8.1.3 Venndiagram av den heliga triaden med teorier

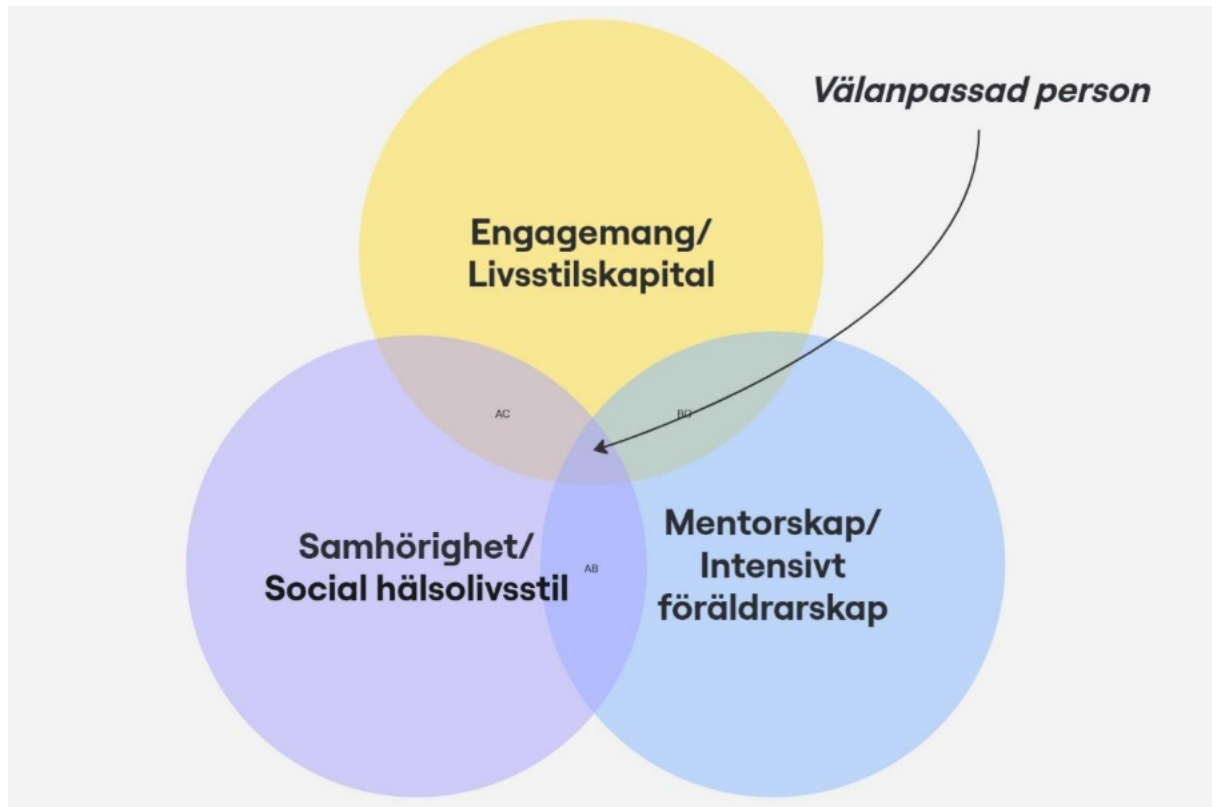

Diagram 3: Venndiagram av den heliga triaden med teorier (Egen illustration)

8.1.4 Venndiagram av den mörka triaden med teorier

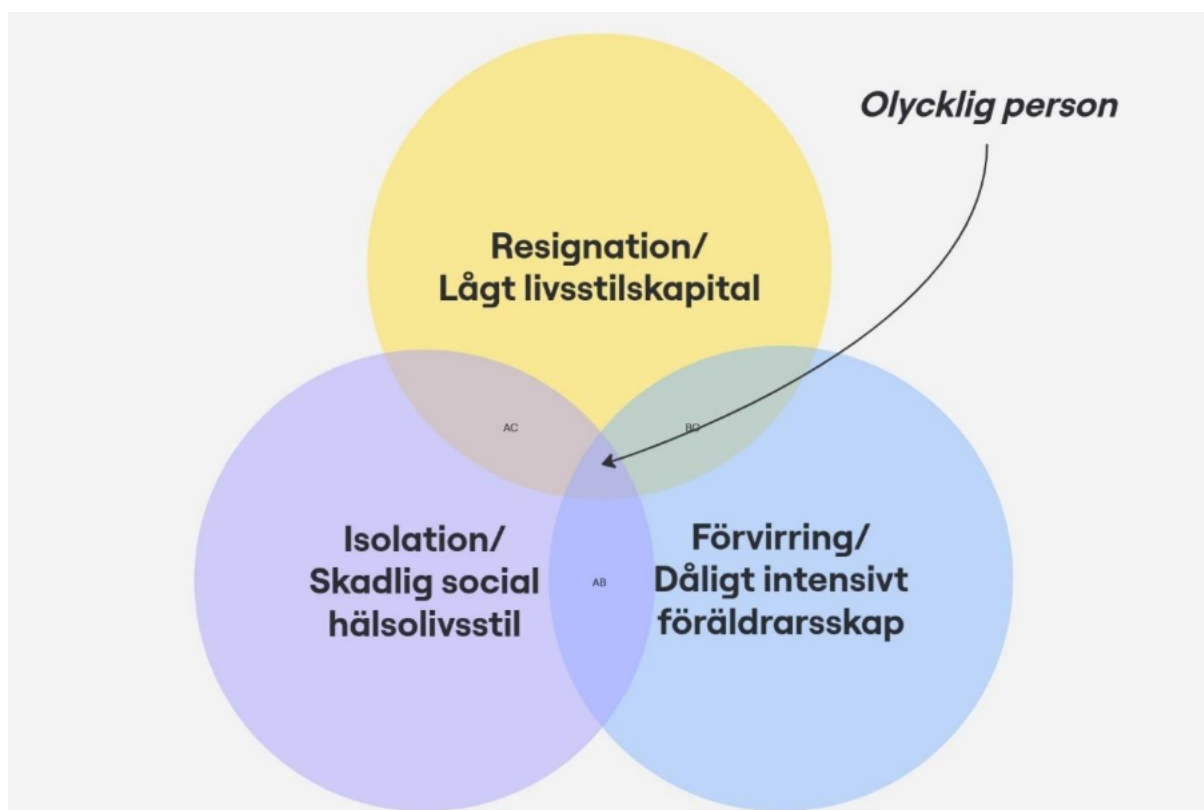

Diagram 4: Venndiagram av den mörka triaden med teorier (Egen illustration)

8.2 Bilaga 2: Missivbrev

Detta är en det huvudsakliga missivbrevet eller mallen som har använts, beroende på kontext och geografisk plats, har vissa detaljer förändrats, eller texten gjorts mer informell för att öka möjligheten för att anordna en intervju.

Samtycke till att delta i intervjustudien om ”hemmasittare” (eller problematisk skolfrånvaro).

Mitt namn är Jakob Nielsen och jag är en sociologistudent på Stockholms universitet som nu under våren ska genomföra min kandidatuppsats. Uppsatsens syfte är att förstå varför det blir svårt med övergången från skolan till vuxenlivet. Fokuset för uppsatsen är medelklassen och uppåt, eftersom dessa generellt sett har en större ekonomisk och social trygghet. Därav kan det finnas andra förklaringar om varför någon fastnar i övergången från skolan till vuxenlivet. Forskningshuvudman för kandidatuppsatsen är Stockholms universitet och handledare är Vanessa Lynn Barker, professor i sociologin.

Om du väljer att delta kommer det att innebära att vi ses för en intervju som ungefärligt kommer pågå i 45 minuter. Intervjun kommer att genomföras i april eller början av maj, där

datum och tid kommer anpassa till din tillgänglighet. Intervjun får gärna vara fysisk, på en mer avskild plats, men om det är mer bekvämt fungerar även zoom, eller andra digitala alternativ.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun utan att ange orsak. Intervju kommer även att spelas in för att jag ska kunna lyssna på det som har sagt i efterhand för att bättre förstå. Inspelning sker endast om du är bekväm med detta, kommer endast vara tillgänglig mig och kommer sedan att raderas när uppsatsarbetet är klart. Ditt namn kommer anonymiseras och data som kan kopplas till din bostadsort kommer att fingeras så att dessa inte kan identifieras.

Jag har själv varit i samma situation som du och är intresserad av vad du har att berätta. Känn dig fri att kontakta mig om du är intresserad att medverka i studien, har frågor om intervjun eller uppsatsen.

Kontakt

jacke_nielsen@hotmail.com

vanessa.barker@sociology.su.se

Med vänliga hälsningar

Jakob Nielsen

Jag har läst och förstått den information om studien som anges i dokumentet "Informationsbrev". Jag har fått möjlighet att ställa frågor och jag har fått dem besvarade. Jag får behålla den skriftliga informationen.

☐ Jag samtycker till att delta i studien som beskrivs i dokumentet "Informationsbrev"

☐ Jag samtycker till att mina personuppgifter behandlas på det sätt som beskrivs i dokumentet "Informationsbrev"

Plats och datum

Underskrift och namnförtydligande

.....

8.2 Bilaga 2: Intervjuguide

Intervjuguide Hälsolivstilar.

Initial kontakt.

1. Småprata lite, om omgivningen, komplimentera ett klädesplagg eller något okontroversiellt om dem som jag har fått reda på (som att de går på en folkskola).
2. Berätta lite kort om jag mig själv, om hur jag varit i en liknande situation.
3. Påminn om att det inte finns något rätt eller fel svar
4. Berätta om att det inte behöver svara på något de inte vill och de kan dra sig ur när som helst.

Introduktion/bakgrundsfrågor

1. Hur gammal är du?
2. Var växte du upp?
3. Har du några syskon?
4. Vad är dina föräldrars utbildningsbakgrund?

Föräldrar/hemmet

1. Alla har en särskilt berättelse om sin uppväxt! Kan du berätta om familjen du växte upp i?
 - a. Kan du gett ett vardagligt exempel på hur det vara att växa upp i din familj? Vad jobbade dina föräldrar med? Hur ofta var dina föräldrar hemma? Är något som du särskilt kommer ihåg från din tid som barn? Vad för föräldrarstil hade dina föräldrar?
2. Det finns ganska skilda sätt för föräldrar att uppfostra sina barn. Vissa gillar att låta barnet göra mer vad det själv vill, andra föredrar att planera in aktiviteter. Bestämde dina föräldrar vissa planerade aktiviteter för dig att göra efter skolan?
 - a. Kan du ge ett exempel på en aktivitet som du gjorde på fritiden? Hur mycket inflytande hade du i att bestämma vilka aktiviteter du gjorde efter skolan? Har du något särskilt starkt minne från en aktivitet? Hur ofta hade du planerade aktiviteter?

Skolan

3. Beroende på hur man är, och vad som händer i livet kan det vara svårare eller enklare att lära sig saker i skolan. Hur tyckte du att det var att lära sig saker i skolan?

a. Kan du ge ett exempel på ett tillfälle när det var svårt eller lätt (beroende på svar) att lära sig något? Hur engagerade var dina föräldrar i din tid i skolan? Hur var din relation till skolpersonalen? Kan du berätta om ett minne om hur det var att vara i skolan?

Livsstil vardag

4. Idag spenderar ofta barn sin fritid på olika sätt, vissa gillar att spela datorspel, andra gillar att måla, och andra gillar att hålla på med sporter. Vad gjorde du på fritiden som barn?

a. Kan du ge ett exempel på vad du gjorde som fritiden som barn? Var du oftare hemma eller någon annanstans? Har du något särskilt starkt minne från fritiden som barn som sticker ut? Vissa personer kan känna att efter en skoldag, eller under helgen, att de behöver vara hemma och vila, andra kan tycka att det är roligt att spendera tiden tillsammans med vänner. Spenderade du fritiden själv eller med vänner?

5. Det är ganska vanligt att ungdomar har väldigt skilda intressen. Hade du några intressen?

a. Kan du ge ett exempel på ett intresse du tyckte om att hålla på med? Var du själv eller med vänner när du spenderade tid på dina intressen? Hade du möjligt att lägga så mycket tid du ville på dina intressen? Kan du ge ett exempel på ett intresse du tyckte var roligt att hålla på med?

Digital uppkoppling

6. Idag finns det många olika sätt att vara på nätet. Vissa gillar datorspel och tv-serier, andra gillar att vara social på social medier och andra tjänster. Hur spenderade du din tid på nätet?

a. Kan du ge ett exempel på en händelse på nätet som du kommer ihåg? Hur ofta var du på nätet? Hur kändes det att vara på nätet? Använde du nätet för att snacka med vänner eller använde du det för dina egna intressen? Vad för plattformar använde du på nätet?

Vuxenliv

7. Det kan vara krångligt att klara av övergången från skolan till vuxenlivet. Hur upplevde du tiden efter skolan?

a. Kan du berätta om en vanlig dag strax efter att skoltiden var slut? Fanns det någon som kunde hjälpa dig att navigera övergången från skolan till vuxenlivet? Kan du berätta om

händelse med en sådan person? Fick du något stöd av familjen i övergången till vuxenlivet? Kan du ge ett exempel på hur din familj har stöttat dig? (eller berätta mer om de redan har börjat ge ett exempel). Finns det något särskilt du vill berätta om din tid efter skolan?

8. Arbetet

Många har idag svårt att hitta arbete efter skoltiden. Sökte du arbete efter skolan?

a1. (Om jag/nej) Kan du berätta om ett praktiskt exempel när du sökte efter ett jobb? Fick du något stöd från familjen när du sökte efter ett jobb? Hade du någon kontakt som kunde hjälpa dig hitta ett jobb? (arbetsförmedlingen, skola, familj, kompis, mentor, organisation osv). Fick du någon tillgång till sommarjobb under uppväxten? Kände du att det fanns något som hindrade dig att arbeta?

a2. (bara om ja, om de har arbetat) Kan du ge ett exempel på hur en vanlig dag på ett av dina jobb var? Hur kändes det att jobba? Var det något särskilt som fick dig att sluta jobba?)

9. Studier

Ibland kan man känna sig oförberedd att studera efter gymnasiet, för en massa olika anledningar. Studerade du något efter skolan?

a1. (Ja/nej). Kände du att det fanns något som hindrade dig att studera? Kunde du få hjälp hemma att förbereda dig inför studier? Fick du någon hjälp av skolan att förbereda dig inför studier?

a2. (bara om ja) Kan du ge ett exempel på något du pluggade? Hur kändes det att plugga? Var det något särskilt som fick dig att sluta plugga?

10. Hur är ditt liv idag?

a. Kan du berätta om hur en vanlig dag ser ut för dig? Kan du ge ett exempel på ett intresse som du har idag? Spenderar du tid på nätet? Söker du efter jobb eller studier idag? Vad upplever du vara det största hindret för att du ska kunna få ett jobb eller studera i framtiden?

11. Hur ser du på framtiden?

Skulle du vilja berätta om hur du vill att din framtid skulle se ut? Vad för hinder ser du för att uppnå dina förhoppningar? Varför tror du att framtiden inte kommer vara lyckosam?

Avsluta intervjun

5. Finns det något mer du vill berätta om?
6. Kan jag återkomma om det är något mer jag undrar? I sådana fall hur kan jag kontakta dig?
7. Känner du någon jag skulle kunna intervjua?
8. Tacka respondenten hjärtligt och avsluta intervjun.